

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | תשפ"ד | פרשת כי־תבוא | גיליון 15

כיצד להתייחס
למבצע המשעשע
בלבנון?

(שו"ת אקטואלי, עמ'
30)

מה ההבדל בין חיים
עם בית מקדש לחיים
בלי בית מקדש?

(עיונים באגרת
התשובה, עמ' 5)

מה יחזיר את האמון
של ה' בנו?

(חוזרים בתשובה,
עמ' 2)

חוזרים בתשובה!

בחודש אלול, חודש הרחמים והסליחות, אנו עוסקים כולנו במצוות התשובה. כאשר אנו מדברים על מצוות התשובה עלינו לברר מה מטרתה של מצווה זו. הרי אדם שחטא, בין עם עשה תשובה ובין אם לא, מחויב בכל המצוות, אם כן מה באה להוסיף מצוות התשובה?

ישוב ירחמנו

צריך לשוב ולרחם עלינו, נשים לב שאפשר לחלק את תהליך המחילה לשני חלקים. בחלק הראשון הקב"ה מוותר על העונש אותו הוא תכנן לתת. בחטא העגל עם ישראל חטא וה' רצה להשמיד אותם, לבקשת משה - בשלב הראשון של המחילה - הוא מוותר על עונש זה.

בשלב זה אנו מבינים שה' לא יעניש אותנו על מה שעשינו, אך עדיין אין ביננו מספיק אמון כדי שה' ישוב ויצווה אותנו על התורה והמצוות. הדבר דומה למפקד שנכשל במשימה צבאית חשובה, התגובה הבסיסית של הממונים עליו תהיה להעבירו מתפקידו. כדי שהממונים עליו יתנו בו שוב את האמון שהוא יכול לעמוד במשימה, צריך שיתרחש איזשהו נס. את הנס הזה מתאר מיכה ב"ג מידות רחמים - ישוב ירחמנו - ה' ירחם עלינו שוב ויתן בנו את האמון שאנו יכולים לקיים את התורה והמצוות.

כפי שנכתב, י"ג מידות הרחמים נאמרו למשה בסיני לאחר חטא העגל, אמנם ה' כבר סלח על החטא ואינו מתכוון להעניש אותנו, אך אנו צריכים רחמים מחודשים כדי שה' ייתן לנו את

בחודש אלול בכלל וביום כיפור בפרט אנו שבים ומזכירים את י"ג מידות הרחמים. י"ג מידות אלו נאמרו למשה בהר סיני, כאשר הוא מבקש מה' שישלח לעם ישראל על החטא הנורא - חטא העגל. י"ג מידות הרחמים מייצגות את הפניה של ה' לעם ישראל כאשר הם עושים תשובה. בספר מיכה בתרי עשר, אנו פוגשים פעם נוספת את י"ג מידות הרחמים, אך בסגנון מעט שונה:

מי אל כמוך נשא עון ועבר על פשע לשארית נחלתו לא החזיק לעד אפא כי חפץ חסד הוא. ישוב ירחמנו יכבש עונותינו ותשליך במצלות ים כל חטאותם. תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבתינו מימי קדם.

באחת מ"ג מידות המוזכרים בספר מיכה, אנו מתארים שה' ישוב ירחמנו. כדי להבין מדוע ה'

הלוחות השניים ויגיד לנו שוב שהוא מצווה אותנו על התורה והמצוות. את הלוחות השניים קיבלנו ביום הכיפורים, היום בו ה' מרחם עלינו וסולח לכל עוונותינו.

כמים הפנים לפנים

כעת אנו יכולים לשוב ולעסוק במצוות התשובה, בה אנו מתחרטים על העבר ומקבלים על העתיד, שלא נשוב עוד למרוד במצוות המלך חס ושלום.

כפי שנכתב ה' מוכן לשוב ולרחם עלינו, הוא נותן בנו שוב אמון שנצליח לעבוד אותו, למרות שאכזבנו בפעם שעברה. הבנה זו מייצרת אצלנו תגובה, האמון הרב שאנו מרגישים מצד ה', מביך אותנו וגורם לנו גם להתחרט על העבר וגם לקבל על העתיד – שלא לפרוק מעלינו עול מצוות. כאשר איננו שבים בתשובה על ידי חרטה וקבלה על העתיד, אנו מקבלים את המצוות כמובן מאליו, ואיננו שמים לב לאמון הרב שה' נותן בנו.

לפי הסבר זה, מצוות התשובה אינה אלא התגובה הנכונה לכך שה' מוכן לסלוח לנו ולתת בנו שוב אמון שאנו באמת יכולים לעבוד אותו.

תשובה פנימית – שה' יהיה נוכח

עד כאן תיארו את החלק ההלכתי, נגלה דאורייתא, של מצוות התשובה – חרטה על העבר וקבלה על העתיד – אך למצוות התשובה ישנם חלקים פנימיים יותר. כאשר האדם עובר על

חטא מסוים, ישנה מחשבה או תחושה פנימית, המניעה את מעשה החטא. באופן כללי האדם מרגיש בצורה מאוד חדה את המציאות של העולם הזה, אך אינו מרגיש מספיק חזק את הנוכחות של ה'. תחושה זו מדרדרת את האדם באופן טבעי לעבר העוונות והחטאים.

החלק הפנימי של מצוות התשובה, בא לתקן את התחושה הזו. אנו עושים תשובה על כך שאנו מרגישים את ה' רחוק, ואנו מבקשים ומתחננים לפניו שירחם עלינו, כך שנרגיש אותו קרוב. אנו שבים מהתודעה לפיה ה' רחוק מאיתנו ושבים אל התודעה בה ה' קרוב נוכח ומתייחס אלינו. העבודה שלנו בחלק זה של מצוות התשובה היא להתבונן בכך שה' הוא מקור החיים והטוב, ואילו הניתוק מה' הוא המקור לרע שאין לו כל חיות וקיום.

לחזור להיות חלק מה'

עד כאן הסברנו שהאדם הרגיש שהתורה לא מספיק מחיה אותו וכעת הוא רוצה להרגיש שהחיות שלו מגיעה מהתורה ומה'. אך תשובה זו נקראת עדיין תשובה תתאה, תשובה על תחושת הריחוק מה'.

אך ישנה גם תשובה עילאה, תשובה פנימית עוד יותר. תשובה זו אינה באה לשנות אצל האדם איזו תחושה או הבנה מסוימת, היא באה לשנות לאדם את כל הנחות היסוד שלו בייחס לבריאה שלו כנפרד.

יכולת לשנות את התחושה הכי בסיסית של האישיות שלנו.

כיוון שתשובה עילאה היא מתנה מה', האדם לא יכול לעשות תשובה זו ללא הקדמת חרטה על העבר וקבלה על העתיד. ה' אומר לנו שהוא מצפה מאיתנו להתחרט על עוונותינו, ולקבל על עצמנו שלא נשוב עוד לחטוא. כל עוד לא עשינו זאת אנו מתעקשים להיות נפרדים מה', ועוונותינו מבדילים ביננו לבין ה' אלוקינו.

לאחר שעשינו תשובה על החטאים ואנו מקובלים ומרוצים לפני ה', ה' מצפה מאיתנו ומזמין אותנו לעשות תשובה עילאה כך שנשוב להרגיש חלק ממנו.

כאשר ה' בורא את האדם הוא בורא אותו כעצמאי ונפרד, ממילא כך היא הנחת היסוד הבסיסית שלנו – אנו נפרדים מה'. אך ה' שבורא אותנו ומחיה אותנו כל רגע מחדש אינו רואה אותנו כיצורים העומדים מצד עצמם, אלא כהתפשטות של חיות שנובעת ממנו. תשובה עילאה אנו עושים על החוויה הכי קיומית שלנו כנפרדים, אנו שבים להסתכלות שהייתה לנו קודם שהנשמה נכנסה לגוף, אז הרגשנו לגמרי חלק מה'.

תשובה עילאה מתנה מה'

היכולת לעשות תשובה עילאה, להסתכל בעיניים של ה', נובעת אך ורק מכך שה' מספר לנו שכך הוא מסתכל עלינו. בלי הציפיה של ה' מאיתנו להסתכל על עצמנו כחלק ממנו, לא היה לנו כל

עיונים באגרת התשובה

פרק ו

בזמן המקדש – חיות מהנפש האלוקית בלבד

אָמַנְם זְהוּ בְזִמְן שְׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר עֲלִינָה, קְשֵׁה־יָמָה הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ; וְאִזּוֹ לֹא הָיוּ מְקַבְּלִים חַיִּים לְגוֹפָם, וְכֵן עַל יְדֵי נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית לְבָדָה, מְבַחֲשֵׁת פְּנִימִית הַשְּׂפָע שְׁמִשְׁפִּיעַ אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי שֵׁם תְּנִינָה בְּרוּךְ הוּא, פְּנִינָה. בזמן שהיה בית המקדש קיים היו חיים בגשמיות את המציאות הפשוטה של הקב"ה, ומציאותו היא זו שהייתה מחייה את המציאות הגשמית. קשה לנו לצייר את רוח התקופה הזו.

[אז איך הם עשו עבירות?] הם עשו עבירות כיון שאמנם הייתה להם נפש בהמית, אך היא לא הייתה מה שמחייה אותם. הנפש הבהמית לא הספיקה כדי להחיות, וגם לא הייתה נצרכת. ניתן דוגמא מאוד פשוטה מהמציאות שלנו לכך שהנפש הבהמית לא מספיקה כדי להחיות: היום בשביל להוליד ילדים, בשביל להקים משפחה ננית, בפרט בחברת שפע, הנפש הבהמית לא כל כך מספיקה. אנשים שמבססים את החיות שלהם על הנפש הבהמית – קשה להם ללדת ילדים, וגם קשה להם לקיים משפחה. בחברה שאין בה שפע הקמת משפחה היא דבר קל יותר, כי עצם הרצון לחיות הוא הדומיננטי, ולא החיפוש אחר טעם לחיים. בחברה שאין בה

שפע, מונח לאנשים בראש שלחיות זה דבר טוב, ובעיקר עסוקים בלשרוד. כאשר אתה חי בחברת שפע לעומת זאת, אתה צריך סיבה כדי לחיות. למה אתה צריך סיבה? כי אתה לא חי בשרידות, אתה כל הזמן מחפש טעם לחיים. במצב כזה האדם חושב שהטעם לחיים הוא התענוגות ולא עצם החיים, ואז הוא הולך לחפש את התענוגות בדברים גשמיים, וממילא האדם מאבד את הכוח להוליד ילדים ולשמור על זוגיות פשוטה. גם התופעה של נטיות הפוכות היא תולדה של חברת שפע, זו תוצאה טבעית של אדם שאין לו טעם בחיים והוא מאבד את הכל לאט לאט. עד כדי כך המצב חריף, שאתמול סיפר לי אה שלי שלפני שנים ספורות הייתה תופעה שלכל המנהיגים של המדינות הגדולות באירופה לא היו ילדים. בחברת שפע לא קל למצוא מניע בנפש להוליד ילדים ולחיות חי משפחה. בימי בית המקדש המצב היה חריף הרבה יותר, כי לא רק כדי להוליד ילדים לא היה אפשר מכח הנפש הבהמית, אלא גם כדי לחיות בכלל הנפש הבהמית לא הייתה מספיקה. אמנם גם היום יש דבר כזה – אנו מוצאים הרבה פעמים רצון להתאבד. אבל לפי איך שאדמו"ר הזקן מצייר פה נראה לי שבזמן בית המקדש היה עוד יותר קשה לחיות בלי הנפש האלקית.

לכן היו אז הרבה אמונות תפלות. האמונות התפלות עזרו לאנשים שתהיה להם תחושה של חיות. אם אני ייתן לך דוגמא היום, אם אני מרגיש שאין לי הורים (או שאני לא קשור אליהם מאיזושהי סיבה)

הקודשים, ועובדי עבודה זרה הפסיקו, העבודה זרה בעולם התמתנה. התחילה לצמות הפילוסופיה היוונית, שהיא כפירה ולא עבודה זרה. אך לא רק במערב חל השינוי, באותו זמן במקביל גם במזרח יש תופעה של כפירה. במזרח זוהי צמיחת הבודהה. השיטה של הבודהה היא של כפירה, אך לא בצורה הפילוסופית שלה אלא בצורה הנפשית שלה. הם יצרו התאבדות המונית כשיטה, כי אצלם הפסגה היא להתאיין. למה הם לא מתאבדים בפועל? כי זה לא יעזור, אתה תתגלגל שוב, לא תצא מזה. כדי לצאת מהעולם באמת עליך להיות איזה נרווה כזו, או בלשון של הפילוסופיה היוונית: להיות חלק מגלגל הירח... להיות משהו מאוין לגמרי. התופעה הזו מראה עד כמה האמונה בסיבה קודמת היא כל כך קיומית לאנושית, עד שכאשר חז"ל ביטלו את ההרגשה הזו האנושות הגיעה לרצון להתאבד.

אמנם, על אף שבבית שני כבר נעלם בכל העולם התוקף העבודה זרה, בכל אופן נשארה התפיסה שהקב"ה שורה בתוך עם ישראל כהמשך של מעמד הר סיני ושל הנבואה שהייתה. גם היו בתחילת ימי בית שני צדיקים מופלאים ובעלי רוח הקודש מופלאים, בין הדמויות הפלאיות שהיו אז אנו מכירים את שמעון הצדיק שהיה כהן גדול וכתוב שנעשה לפיד של אש כאשר נכנס לקדש הקדשים, חוני המעגל, רבי חנינא בן דוסא, חנן הנחבא. כל התופעה של הצדיקים המופלאים הללו מלמדת שעדיין ההמשכיות של מה שהיה קודם הייתה מאוד חזקה. הידיעה שיש צדיקים שהם המרכז של החיים נתנה לאנשים את התחושה הקיומית שהם היו כה זקוקים לה. רואים את החשיבות של בית המקדש בעם גם במוכנות שלהם להילחם ולמות

– אני מאבד את הטעם בחיים. פעם את התחושה של הורים חיפשו בעבודה זרה. איך יודעים שעבודה זרה זה כמו הורים? על הפסוק שקראנו בפרשה שעברה "ובכתה את אביה ואת אמה" חז"ל אומרים שהכוונה היא שתפרוש מהעבודה זרה שהיא כמו אבא ואמא. מדוע תחושה שאין לי הורים היא כל כך קשה? כי אדם מחפש להיות עם סיבה שקיימה אותו. היום בעולם הפסיכולוגיה, אם פסיכולוג מסתכל עלי שאני רוצה את הקשר להורים או לה' – הוא רואה זאת כאמונה עיוורת, כקשר שאני מייצר, בדיוק כשם שאנחנו אומרים על עובדי האלילים שהם מייצרים פסל שברא אותם, כך הפסיכולוגים חושבים שאנחנו ממציאים את האלקים שברא אותנו. אלא שפה אנחנו גם חושבים שהוא ברא גם את הפסיכולוגים...

שוב, בזמן בית המקדש ההרגשה שיש סיבה שקדמה לי הייתה קיומית. הם היו חייבים להרגיש את זה. כמו שהם המציאו פסלים, כך האמונה הטהורה בה' הייתה דבר נצרך ממש. בבית ראשון התחושה הזו הייתה יותר חזקה, היא הייתה ממש הקיום של האנשים, של כל האנושות, הם היו חייבים להידבק בעבודה זרה כי בלי זה אין קיום.

[למה היה צריך את האמונה?] כי אתה מחפש סיבה שקדמה לך, אז אתה חייב למצוא משהו שהוא הסיבה למציאותך. אתה לחוץ על זה מאוד. הנזקקות של האדם בסיבה למציאותו הייתה מאוד נוכחת בזמן בית ראשון, ולכן הם עבדו עבודה זרה.

אחרי שבית ראשון חרב אנשי כנסת הגדולה ממש תפסו את היצר של העבודה זרה, וזרקו אותו, שלא יהיה – ולכן פסקה הנבואה, ויצא ארי מבית קודש

גלות השכינה

אף לאחר שִׁרְדוּ מִפְּרָגְתָּם וְגָרְמוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם סוּד
גְלוֹת הַשְּׂכִינָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וּבְפִשְׁעֵיכֶם שִׁלַּחְתֶּם
אִמְכֶם". [הקב"ה אומר לעם ישראל – אתם גרמתם
שהשכינה תרד ללמטה, ועכשיו אין קשר בין
הקב"ה לבין השכינה. מה הכוונה שאין קשר? מה
הכוונה גלות השכינה? הוא מסביר:] דְּהֵינִי שִׁרְדָה
הַשְּׁפָעָה בְּחֵינָה ה"א תַּסְּאָה הַנ"ל וְנִשְׁתַּלְּשְׁלָה
מִפְּרָגָה לְמַדְרָגָה לְמִטָּה מְטָה, עַד שֶׁנִּתְּלַבְּשָה
הַשְּׁפָעָה בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּנִגְוָה, הַמְּשַׁפְּעוֹת שְׁפַע
וְחֵיּוֹת עַל יְדֵי הַמְּנֻלוֹת וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
שֶׁצִּלְיָהֶם לְכָל חַיֵּי הַשָּׁמַיִם שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה, וְגַם לְכָל
הַצּוֹמֵחַ כְּמֵאֵמֶר רַ"ל: אֵין לָךְ כָּל עֶשֶׂב מִלְּמִטָּה
שֶׁאֵין לוֹ מְנַל וְכו'.

מה הכוונה שהשכינה השתלשלה ללמטה? שהיא
יורדת בכל המדרגות, עד שהיא מכוסה בקליפת
נוגה. להבנת העניין ניתן דוגמא: כמו שהאבא אומר
לילדים שמתנהגים כלפיו לא יפה – אתם
מסתדרים בלעדיי? תסדרו, ואז האמא הולכת
להיות עם הילדים, ונהיה נתק בין האבא לאמא.
האבא הולך, נהיה רווק, מתעלם בתוך עצמו,
והאמא הולכת עם הילדים לאיזה מקום והם מנסים
להתקיים ולשרוד. איך הם שורדים? הם מנהלים את
החיים שלהם מתוך מחשבה בצורה כזו שהאמא לא
חשובה, הילדים יותר חשובים מהאמא. ולא סתם
שהילדים יותר חשובים מהאמא, הם גם מתנהגים
כמו פראי אדם. יש אמא שכל הזמן דואגת להם,
אבל זה לא מעניין אותם, הם מתנהגים מאוד לא
יפה, והיא ממשיכה לדאוג להם. אם תוציא מהם את
האמא – הם באמת יתפרקו לגמרי, אבל היא נשארת

כדי שבית המקדש לא ייחרב. יש תיאורים מופלאים
על מה הם עשו כדי שבית המקדש ישרוד.

אחרי שנחרב בית המקדש באמת כבר נעלמה
התחושה הזו, ואין לו לקב"ה בעולמו אלא ד'
אמות של הלכה' – זהו, זה מה שיש. כעת החיות
של האנשים היא לא מאמונה בקב"ה, אלא יש
עולם, חיים בו, שורדים. העולם מקיים את האנשים,
במקום שאנשים ירגישו שהאמונה שלהם מקיימת
אותם וכלי זה אין להם חיים.

אכן, גם היום יש לנו נגיעה בהרגשה כזו. כאשר
לאדם ירא שמים יש ילד שמאבד את הדרך, הוא
יכול הרבה פעמים להרגיש 'למה לי חיים' ו'למה לו
חיים' – מבחינת האבא זה לא נקרא לחיות, דומה
למיתה ממש. אבל תחושה כזו יכולה להיות למי
שבנה לעצמו מקדש בחיים שלו, אבל העולם יכול
לחיות גם בלי האמונה.

קשה לנו לתאר עולם שלם שחי בתלות אמיתית של
החיים באמונה בה'. כל מה שציירתי הוא מלמטה
למעלה, ולא משקף את התחושה האמיתית
שהייתה אז, שהייתה מלמעלה למטה. אנחנו
יכולים לחוש קצת בכך שאפשר לקבל חיות
מלמעלה, אבל איננו מסוגלים לדמיין שהחיות הזו
קיומית כל כך, אין לנו יכולת להרגיש שאם אין
חיות מלמעלה ההרגשה היא כמו של יתום שגדל
ויש לו כזה חור בלב עד שהוא יכול למות מרוב
שאין לו חיות. בזמן שבית המקדש היה כאשר אדם
עבר על עבירה שחייבים עליה כרת – באמת
הפסיקה החיות ממנו. החיות שהגיעה מלמעלה
פשוט התחילה להתנתק. באמת אין חיות שמחיייה
אותו, התחילה להיעלם לו החיות, ובסוף הוא מת.

בעולם הזה, עם התורה והמצוות שלנו, ובסוף הגאולה תגיע. למה חושבים ככה? כי השכינה נמצאת בתוך ה' ספירות דנוגה, בתוך המציאות של העולם. אנחנו היהודים נשמור חזק שיהיה עולם שיש בו שכינה, עד שבסוף תהיה שכינה שלא בתוך קליפת נוגה. בינתיים יש עולם שאנחנו כעם שורדים בו חזק, ואומרים שיש שכינה בתוך העולם הזה. כך היה לאורך כל הדורות.

במובן מסוים באה הקבלה והחסידות ושינתה קצת את המצב, היא אמרה שאתה יכול כבר עכשיו לפעול שתהיה תחושה של השראת שכינה. ובכל זאת יש פה מורכבות, כי אנחנו לא רוצים להיות מדומיינים, ולא רוצים משיחי שקר, אנחנו רוצים שיהיה משהו שבאמת מאיר באנשים. אז מתחילות להיות הרבה שאלות – האם השכינה יכולה לצאת מקליפת נוגה או לא? זה לא כזה פשוט.

השאלה הגדולה היא האם השכינה מספיק חזקה כך שהיא יכולה להיות בפני עצמה בלי קליפת נוגה. איך עושים את זה? גם על ידי שהיהדות עוד יותר מתעצמת, עולם התורה מתפתח ומתממש בתוך המציאות, יש המון תורה. דורות על גבי דורות של עבודת ה' ולימוד תורה. וגם על ידי שהמציאות עצמה מתעדנת, בעקבות ההתפתחות המדעיות החדשות המציאות הגשמית פתאום לא בדיוק גשמית כל כך, היא יותר עדינה ממה שחשבו אפילו בזמן בית ראשון.

זו עוד צורה להסתכל: בזמן בית ראשון ומסתמא גם בבית שני ראו את הגשמיות כנוכעת ממשוהו רוחני, כמו הקביעה שהמציאות מורכבת מארבע יסודות. גם היום ישנם ארבעה מצבי צבירה, אבל

איתם כל הזמן. היא נותנת להם בלי שהם שמים לב, בהיחבא, זה הכוונה שהשכינה מתלבשת, היא נותנת להם חיות, סיבה מאוד רחוקה לחיות. בלעדיה הם היו הופכים להיות כחיות השדה ממש, בלי שום טעם לחיים. בלעדיה הם היו מאבדים את כל ה'צלם אנושי', וכבר לא הייתה להם שום תקווה. אבל היא כל הזמן אומרת שיש תקווה, יש סיבה, היא רוצה שיחיו.

איך אפשר להסתכל על זה? כמו שבמשך כל הדורות יש בפנים, בתוך האנושות, ידיעה שבסוף יהיה טוב. אם לא הייתה לנו ידיעה שבסוף יהיה טוב היינו כולנו כמו הבורה, אבל עוד יותר גרוע – בלי שום תקווה. מה נהיה לצד המערבי? הוא לא עובד עבודה זרה והוא לא בודהה, מה כן יש לו? את הנצרות והאסלאם. הנצרות והאסלאם מעורבים מעבודה זרה וכפירה, אבל הם מקווים לקידמה, הם לא עד כדי כך מיואשים. כל הקידמה שיש בעולם המערבי, במדע, נובע בסופו של דבר מאיזו השראה מהנצרות שדיברה על הציפייה למשיח. מצד אחד כל המדע הוא נגד הנצרות, כי הוא טוען שצריך לבדוק את הדברים במציאות ולא להאמין לשטויות, אבל האמונה שהאנושות מתפתחת, המרץ להתפתח ולהתקדם הגיע מכך שהנצרות אומרת שיש דרך להתקדם. היהדות היא התקווה האמיתית שיש לנו, התקווה שלנו היא שבאמת ה' יגיע, ה' יתגלה.

אך על אף התקווה הגדולה, איננו מרגישים שזו החיות במציאות, אנו מרגישים שיש עולם וצריך להתקדם איתו, להתגלגל איתו, ותבוא הגאולה. איך חושבים ביהדות שהגאולה תגיע? – שאנחנו נשרוד

מישהו לא היה בעסק – לא היה לה סבלנות אליו. המשוואה הייתה: 'אם אתה איתי – אני מחייה אותך, ואם לא – אז לא'. אבל כשחבר בית המקדש החיות שמחייה את האדם (הסיבה לקיומו) נמצאת בתוך ההישרדות של החיים. כביכול השכינה אומרת לאדם – 'תמשיך לחיות'. והאדם מגיב – 'אבל אני עושה עבירות חמורות'. והיא בכל זאת מתעקשת – 'תמשיך לחיות'. זוהי משמעות הפסוק 'בפשעכם שלחה אמכם', השכינה יורדת למטה ומקיימת את כל המציאות.

כך היא ההסתכלות היום על המציאות אפילו של היהדות החרדית (הרבה בזכות הבעש"ט) שלא רוצים לזרוק את מי שלא מקיים תורה ומצוות. פעם אם לא היית אלוקי היו צריכים לזרוק אותך כפשוטו – מורדין ולא מעלין... והיום, 'בפשעכם שלחה אמכם', האמונה באלוקיות שנמצאת בתוכנו שרויה בגלות בתוך המציאות שמחייה את העולם הזה, והיא מוותרת ממילא על כל עוברי עבירה.

השכינה משרתת כאילו לא נורא לא להיות קשור לה, אבל היא לא משקפת בכך את דעתה האמיתית. בסוף אם אני ניגש היום לתלמיד חכם ושואל אותו על עוברי עבירה, הוא יגיד לך שההוא שנוסע ברכב בשבת חייב סקילה. אכן, ברגע שאני ישאל אותו האם להרוג אותו, אותו תלמיד חכם יענה – 'לא הורגים בימינו, כי אין בית דין'. מה הוא מתכוון להגיד בכך? בא לא נהיה חזקים, שלא יהיה יותר מידי שכינה, ואז מי שחוטא אין לו מקום. התפקיד שלנו כיום הוא להגיד שיש אמונה, שיש הקב"ה, ואפשר להסתדר עם החוטאים... יש ממה לחיות.

בעבר דיברו על יסודות – כי ההסתכלות הייתה רוחנית יותר. גם הדיבור על מזלות וגלגלים מלמד על כך. היום, מצד אחד אנו רואים מציאות יותר גשמית, אבל במובן מסוים אנו רואים גם מציאות רוחנית יותר. היום אנחנו חושבים ששולחן מורכב מהרבה אטומים, ומה יש בתוך האטומים? ... הכל נהיה אוורירי. היום אתה לוקח מקדחה, ואתה מגלה שיש לה המון כח, ומה הסיבה לכך? שיש אלקטרונים (שוב משהו לגמרי לא ממש) שנותנים לה כח אדיר...

כל זה היה רק קצת לקרב לנו, שנבין שאבותינו בזמן בית המקדש חיו בעולם מאוד שונה משלנו, לגמרי אחר. ובאמת קשה לדעת מה היה העולם אז. יכול להיות שבאמת בימי קדם ההשפעה הנפשית של האנשים על המציאות הגשמית הייתה הרבה יותר חזקה. הם חיו שהמציאות היא פחות 'כמותית' מאיך שהיא היום.

עיקר מה שרצינו להסביר הוא שהיום המקום בו השכינה נמצאת עמנו ובו הקב"ה מחייה אותנו זה בהישרדות בתוך העולם שבו אנו חיים. הרצון והכח שלנו לשרוד הוא השכינה כפי שהיא נמצאת בגלות בתוך קליפת נוגה. התקווה ש'בסוף יבוא המשיח' זוהי השכינה שנמצאת בתוך ה' ספירות דנוגה.

חיים כמו בעלי חיים

נאצי כשהשכינה נמצאת למטה, ומה מעניין אותה? לא מפריע לה כל כך שיהיה חוטאים, העיקר שיחיו, שישרדו. בזמן שבית המקדש היה קיים מאוד הפריע לה שחוטאים, היא הייתה קשורה לה' מאוד חזק, הקב"ה והשכינה היו ביחד, ואם פתאום

ממשיך ומוריד השפעתה על ידי מעשיו הרעים ומחשבותיו עד תוך היקלות הסטרא אקרא כבניכול, שמשם מקבל מחשבותיו ומעשיו. ומפני שהוא הוא הממשיך להם ההשפעה, לכן הוא נוטל חלק בראש ודי למבין. וזהו שאמרו רז"ל: "אין בדינו לא משלנות הרשעים" וכו', "בדינו" דוקא, כלומר בזמן הנלות אחר התרפון. למה יש שלוחה לרשעים? בגלל שעל ידי החטאים שלהם הקליפת נוגה מקבלת המון חיות וממשות. מכיון שהם נתנו לקליפת נוגה ממשות ועוצמה הם גם כן נהיים יותר חזקים ועוצמתיים. הדוגמא בה רואים את התופעה הזו הכי חזק היא ביהודים שיצאו מהיהדות והתגדלו מאוד בכך שהם יצאו החוצה והכפישו את היהדות. העולם מאוד נהנה מהם, אותם יהודים נתנו לעולם המון כח, ולכן הם נהיו מאוד חשובים. איינשטיין הוא דוגמא יפה מאוד לתופעה הזו, הוא מאוד פיתח את המדע, והוא הצליח מאוד, ויחד עם זה הוא טיפח מאוד את התפיסה כלפי אלקים כ'אלקי שפינוזה'. שפינוזה היה פילוסוף יהודי לפני הרבה שנים שאמר שהוא מאמין בטבע שהוא האלקים (נושא רחב, לא נעמיק פה כעת), ואינשטיין אמר שהוא מאמין באלקים של שפינוזה, הוא התכסה מאחוריו. ובאמת בעקבות כך איינשטיין קיבל המון כח.

[לרשעים יש שלוחה?] יש כל מיני סוגים של שלוחה. ניתן דוגמא מהיום: אנשים מאוד חכמים, מאיפה? מכך שהם חושבים 'מחוץ לקופסא'. הרשעים כציבור נמצאים מחוץ לקופסא. ברגע שאלקים הוא מחוץ לקופסא, אתה מתחיל לחשוב מחוץ לקופסא. ואז אתה יכול לעשות מבצע מדהים בלבנון כמו

ואזי? כול גם החוטא ופושעי ישראל לקבל חיות לגופם ונפשם הפנהמיות כמו שאר בעלי חיים ממש. אני לא חי כי יש את הקב"ה שרוצה שאני אחיה, אלא אני חי כמו בעל חיים. אדמו"ר הזקן משווה אותנו פה לבעלי חיים – לכאורה מעליב – אבל כשאנחנו מבינים מה המשמעות של הדימוי, שהחיים שלנו הם סתמיים בלי שיש מישהו שחפץ בהם, נראה שאנחנו לא כל כך נפגעים אלא 'מסתדרים' עם העובדה שאנחנו חיים ככה....

כמו שכתוב: "נמשל בבהמות נדמו". ואדרבה ביהודי שאת ויתר עו, על פי המבאר מזוהר הקדוש פירשת פקודי, שכל שפע וחסות הנשפעת לאדם המתחנך בשיעור ורגע שעושה הרע בעיניו ה' במעשה או בדבור או בהנהגתו צברה וכו', הפל נשפע לו מהיקלות הסטרא אקרא המבארים שם בזוהר הקדוש. והאדם הוא בעל בחירה, אם לקבל השפעתו מהיקלות הסטרא אקרא, או מהיקלות הנקדשה שממנה נשפעות כל המחשבות טובות וקדושות וכו', כי זה לעצמת זה עשה האלקים וכו'. והיקלות הסטרא אקרא מקבלים ויונקים חיותם מהתלבשות והשתלשלות השפע דעשר ספירות דגנה, הפלולה מבחינת טוב ורע, היא מבחינת עין הרעצת וכו' פונדע ליודעי ח"ן.

שלוות הרשעים

והנה ייצלב חבל נחלתו" כתיב. על דרך משל, כמו החבל שראשו אחד למעלה וראשו השני למטה, אם ימשך אדם בראשו השני, ינענע וימשך אתריו גם ראשו הראשון פמה שאפשר לו להמשך. וככה ממש בשרש נשמת האדם ומקורה מבחינת ה'א' תמאה הנ"ל [זו השכינה, ש'בפשעכם שלחה אמכם], הוא

שהיה אתמול, בסוף מדובר באנשים שלמדו גמרא, ויצאו מחוץ לקופסא!...

עבירות. המחשבה אודות המשמעות של התשובה הנכונה – היא התשובה תתאה בעצמה.

יוצא שככל שהיהודי יותר מושך את השכינה ללמטה – כך הוא מקבל יותר חלק בראש. כאשר הוא לוקח את היהדות שלו ומכניס אותה לתוך המציאות – הוא נהיה מאוד עשיר וחשוב.

יוצא שיש שני שלבים: שלב ראשון הוא שיש לי יראת העונש – אני מפחד לקבל מכות בשמים ולכן אני מתחרט על מה שעשיתי ובאמת רוצה לשוב בתשובה. כעת כשלב שני אדמו"ר הזקן רוצה לספר לך על מה שקרה בכך שעשית תשובה: במקום שהשכינה תימשך למטה, היא חוזרת למקומה למעלה. כל עוד אתה לא יודע על כך שבעקבות התשובה שלך השכינה חזרה למקומה – אתה עדיין למטה, עוד לא בתשובה תתאה. וכאשר מספרים לך על כך – כבר עשית תשובה תתאה.

זוהי פחינת גלות השכינה בפניכול, להשפיע להיקלות הסטרא אטרא אשר שגאה נפשו יתברך.

תשובה נכונה ותשובה תתאה

ויקשה אדם עושה תשובה נכונה [מה הכוונה 'תשובה נכונה'? הסברנו בפעמים הקודמות שהכוונה לתשובה חיצונית (המבוארת בפרק א) בה האדם מחליט לעזוב את החטאים שלו ומקבל על עצמו לא לעשות אותם יותר], **אזי מטלק מהם הנהשפעה שהמשפיע במעשיו ומחשבותיו, פי בתשובתו מחזיר השפעת השכינה למקומה. וזהו תשוב ה"א תתאה מפחינת גלות, וכמו שכתוב: "ושב ה' אלגןף את שבותך", קלומר עם שבותך, וקמאמר רז"ל: "והשיב לא נאמר" וכ'.**

אפשר לקרוא את דברי אדמו"ר הזקן פה בתור קושיא עלי. אני כל הזמן מסביר שתשובה נכונה היינו תשובה של 'נגלה', מה שמוסבר בפרק א – תשובה כפשוטה. בפרק ד אדמו"ר הזקן התחיל להגיד שיש תשובה על פי הזהר, תשובה יותר עמוקה, ואני אמרתי שהתשובה תתאה הזו לא נקראת תשובה נכונה.

בשיעורים הקודמים דיברנו על כך שאדמו"ר הזקן מחבר את התשובה תתאה והתשובה עילאה כמעט ביחד. פה הוא מחבר את התשובה נכונה והתשובה תתאה כמעט ביחד. אדמו"ר הזקן רוצה להסביר לך מה המשמעות של ההחלטה שלך יותר לא לעשות

עכשיו יש עלי קושיא: בפרק ו כתוב שהתשובה נכונה היא עצמה תשובה תתאה! זו שאלה מצוינת, אבל יש לה 'תשובה נכונה'... מה התשובה? שאדמו"ר הזקן רוצה לחבר בין שני סוגי התשובה, בין תשובה נכונה לתשובה תתאה. הוא רוצה להגיד לך שכאשר אתה חושב על המשמעות של התשובה הנכונה – שהשכינה יוצאת מהגלות וחוזרת למקומה – אתה כבר נמצא בתשובה תתאה. אם

¹ בנצרות לקחו את אלקים והכניסו אותו לתוך הקופסא. מי שברא את העולם ועשה את הצרות הוא

מחוץ לקופסא, ומי שיגאל אותנו מהצרות הוא בתוך הקופסא...

מעניין אותך מה קרה בתשובה הנכונה שלך – אתה כבר נמצא בתשובה תתאה.

פרק ז

ואולם דרך האמת והישר לבחינת תשובה תפאָה –
ה"א תפאָה הנ"ל, הם שני דברים דרך קלל.
[אדמו"ר הזקן כבר דיבר בפרק הקודם על תשובה תתאה, אך פה הוא רוצה להרחיב את ההסבר].

לעורר רחמים רבים

האָתד הוא לעורר רחמים העליונים ממקור הרחמים על נשמתו ונפשו האלקית שגפלה מאיגרא רמה, טי הטיים ברוף הוא, לבירא צמיקתא, הן היכלות השמאה והספרא אַתרא, ועל מקורה במקור הטיים, הוא שם הנ"ה ברוף הוא, ויכמו שפתיב: "וישב אל הנ"ה וירחמהו". פרוש, לעורר רחמים על השפעת שם הנ"ה ברוף הוא שגשגלשלה ונודה תוף היכלות הספרא אַתרא השמאים להחיותם על ידי מעשה אנוש ומחבולותיו ומחשבותיו הרעות, וכמו שפתיב: "מלך אסור ברהטים", ברהיטי מוקא וכר', היא בחינת גלות השכינה פנ"ל.

מה הסדר פה? אדם עשה תשובה נכונה, היינו שהוא מתחרט על העבירות ומתחייב על להבא. ברגע שהוא עשה תשובה נכונה הוא כבר הוציא את השכינה מהגלות. אם הוא מודע לכך שהוא הוציא את השכינה מהגלות והוא שמח בזה, הוא כבר עשה תשובה תתאה.

עוד הפעם: בזמן שאני עושה תשובה נכונה – חרטה וקבלה, מה קורה לי? אני חושב שניצלתי

מאיזה עוון, זו המחשבה שלי. אבל מה שקרה פה באמת הוא שהקב"ה היה מבסוט. עכשיו אני שואל אותך: אתה שמח שהקב"ה מבסוט? אתה רק חושב על כך שאתה לא תקבל עונש, או שאתה גם חושב על זה שהקב"ה מבסוט? אם אתה חושב גם על כך שה' מבסוט זה משהו אחר לגמרי. כי עד עכשיו חשבת שכל מה שמעניין את הקב"ה זה רק אם מגיע לך עונש, וכעת אתה שם לב שהקב"ה באמת רוצה לרחם עליך. עד שעשית תשובה ה' כביכול אומר – 'אני לא רוצה לרחם עליך, שאמא שלך תרחם עליך, תסתדרו עם אמא שלכם לבד'... אבל כעת שעשית תשובה, אמא שלך כבר מבסוטי, היא באה לאבא ואומרת לו – 'הילד התנהג יפה'. האבא שואל – 'הוא יודע שאת אמרת לי שהוא מתנהג יפה?' אם היא אומרת – 'הוא לא רוצה לדעת, לא מעניין אותו', חבל, אתה כבר מתנהג יפה, האמא חזרה לאבא, מה תרוויח...?

בלשון אדמו"ר הזקן כשהאמא מגיעה לאבא ואומרת לו שהילד מתנהג יפה היינו שה' מתחיל לרחם – לעורר רחמים רבים. כך אדמו"ר הזקן מפרש את המילה בפסוק "וירחמהו" – לגרום לה' לרחם. כאשר אני מתבונן במשמעות התשובה שלי אני חושב כמה גרמתי לקב"ה שהוא יהיה מבסוט ממני, וגם כמה באמת עשיתי לא טוב כשחטאתי. אני מבין שכאשר חטאתי ה' היה מאוד מרוחק, הייתי כביכול עם אמא שלי בלעדיו.

מלך עלוב

וימן המסגל לזה הוא בתקון תצות, כמו שפתיב בסדור בהערה עין שם באורו. וזהו שפתיב שם:

לאיפה? להיכלות הנמוכים האלה שהוא צריך לרחם עלי שהייתי כזה וכזה.

ניקח לדוגמא את הילד שלא התנהג יפה וכעת הוא חוזר לבית, והאבא מקרב אותו, והילד מרגיש את העלבון של האבא, כמה לא נעים לו שהאבא קושר את גורלו בגורל הילד, ואני עשיתי לו כאלה פדיחות... אני מרגיש את גודל הפדיחות שיש לאבא.

אפשר היה לקרוא את דברי אדמו"ר הזקן ולחשוב שכוונתו היא שאחרי שעשיתי תשובה תתאה הקב"ה בא אלי ואומר לי – 'תדע שמאוד נפגעת ממך' תנסה לפתור לי את הבעיות'. אבל מאוד מוזר להסביר ככה, אנחנו רוצים להסביר אחרת, שהילד מתבייש שאבא שלו הוא אבא שלו בגלל שכשהוא חטא יש לאבא שלו כאלה פדיחות. נניח רב מאוד חשוב, מנהיג מאוד חשוב, שהילד שלו עושה הרבה שטויות. בשעה שהילד עושה הרבה שטויות לא אכפת לו בכלל, אבל כשהילד מתחיל לעשות תשובה, והוא שם לב איזה פדיחות הוא עשה לאבא שלו, מה קורה עכשיו? הוא לא מרחם על האבא. האבא לא בא ואומר לו – 'מאוד נפגעת ממך', לא זו הכוונה. אלא הכוונה היא שהילד מאוד מתבייש מכך שהאבא כל כך קשור אליו והוא עושה כאלה פדיחות לאבא כזה חשוב. ההתבוננות הזו מגדילה את התחושה הלא נעימה שלו.

נפלה צטרת ראשנו אוי נא לנו פי חטאנו". ולכן נקרא הקדוש ברוך הוא מלך עלוב בפקי היכלות, כמו שכתב הרמ"ק ו"ל, כי אין לך עלבון גדול מזה. ובפרט פאשר תבונן המשפיל בגזלת אין סוף ברוך הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, כל אדם ואדם לפי שעור שכלו והבנתו, תמךמר על זה מאד מאד.

כאשר אדמו"ר הזקן מתאר את ההתבוננות שמביאה לעורר רחמים רבים הוא מכנה את השכינה בשני כינויים: "עטרת ראשנו", ו"מלך עלוב". בזמן החטא נפלה עטרת ראשנו, האשה-השכינה כביכול מגורשת מבעלה-הקב"ה². אבל כאשר עשיתי תשובה והשכינה כבר חזרה למקומה, ואני רק מתבונן בריחוק שהיה לי מה' בזמן החטא, כאן כבר השכינה מתאחדת עם הקב"ה כך שאדמו"ר הזקן מכנה זאת "מלך עלוב".

כעת נדבר בשפה פשוטה: אם אני עשיתי תשובה פשוטה, ובא יהודי חסידי שאומר לי – 'אתה יודע? עכשיו ה' מבסוט ממך, מאוד אוהב אותך'. ואז אני עונה לו – 'אתה יודע איזה חטאים עשיתי? לא פשוט להגיד שהקב"ה מבסוט ממה שאני עשיתי'. מה קורה פה בעצם? אני מרגיש שאני עלבון לקב"ה. זה מה שאדמו"ר הזקן רוצה להסביר, הביטוי 'מלך עלוב' לא מתייחס לזמן החטא אלא לזמן התשובה בו אני מתבונן על מה שהיה בזמן החטא. אני מתבונן שהוא מאוד מרחם עלי, ומאוד אוהב אותי, ואני סוחב אותו למקום מאוד נמוך.

² הפסוק שהוזכר אומר "בפשעכם שלחה אמכם". הביטוי "אמא שלכם" מצוי בשיח בין אבא לבניו לאחר שגירש את אשתו.

עד כאן זו אפשרות אחת, שהילד מרגיש שהאבא מאוד אוהב אותו, וממילא זו פדיחה מאוד גדולה.

לשבור את הלב

עניין שני עליו מדבר אדמו"ר הזקן גם כן קשור לתשובה תתאה – שאני צריך להיות עם לב נשבר, לבטש את מה שלא טוב. פה זה לא שם הוי', אלא שם אלקים.

והשני, לבטש ולהכניע הקלפה וסטרטא אמתרא, אשר קל חיותה היא רק בתינת נפשות והנבקה, כמו שכתוב: "אם תגביה כנשר" וכו', והבטוש וההכניעה עד עפר ממש זוהי מיתתה ובטולה. והיינו על ידי לב נשבר ונדקה ולהיות נבזה בעיניו נמאס וכו'. וכמו שכתוב בזה הקדוש על פסוק 'זכחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדקה' וכו', פי קל ארץ מן הבהמה הוא לשם תנ"ה, היא מדת הרחמים. אבל לשם אלקים, היא מדת הדין, אין מקריבין ארצן בהמה, פי אם לשבר ולהעביר רוח השמאה והסטרטא אמתרא, וזהו רוח נשברה.

והאיך נשברה רוח הסטרטא אמתרא? קשה לב נשבר ונדקה וכו'. והאיך נשבר הלב ונדקה? הנה מעט מוציר הוא על ידי סגופים ומעניות בדרותינו אלה, שאין לנו פח להתענות הרבה קודם המלך כמאמר

רז"ל על פסוק 'ולפי חלל בקרביי', שהרגו בתענית³.

מה הכוונה לשבור את הלב? אני רוצה רגע להמשיך:

אף עקר הנצנת הלב להיות נשבר ונדקה והעברת רוח השמאה וסטרטא אמתרא, הוא להיות ממארי דחושבנא בעמק הדעת, להעמיק דעתו ובינתו שעה אמת בכל יום או לילה לפני תקון חצות וזו פעם שנייה שאדמו"ר הזקן מזכיר תיקון חצות. הפעם הקודמת הייתה כחלק מהתעוררות הרחמים. פה מדובר על החלק השני, להתבונן במה שפועל ופשה בתטאוי בתינת גלות השכינה כנ"ל, וגם [גרם] לעקור נשמתו ונפשו האלקית מתיי סריי סריי הוא והורידה למקום השמאה והמנות. הן היכלות הסטרטא אמתרא, ונעשית בתינת מרפכה אליהם לקבל מהם שפע ותינת להשפיע לגופו כנ"ל. וזהו שאמרו רז"ל: "רשעים בתייהם קרויים מתיים", כלומר שתייהם נמשכים ממקום המנות והשמאה.

יש פה שני חלקים: יש שהוא חושב על הקב"ה כיצד הוא מתייחס אליו בתשובה תתאה (לעורר רחמים), ויש שלא רק שהוא חושב איך הקב"ה מתייחס אליו, אלא הוא חושב איך הוא בעצמו יהיה קשור לקב"ה (הכנעת הלב). זה נראה ממש אותו דבר, אבל משני כיוונים.

לעזור לך... זהו, זהו, זה הענין. כך מבואר במאמר אני לדודי, וזה גם מה שהוא מסביר פה. הסיגופים והתעניות הם חלק מהתשובה תתאה, שאני לא מקבל את החיות מהי" ספירות דנוגה אלא אני מקבל את החיות מהקב"ה.

³דיברנו בשנים קודמות על כך שעיקר הסיגופים והתעניות אצל אדמו"ר הזקן הם רק כדי שיהיה לך לב נשבר, שתהיה לב רך. אם אתה מרגיש שלא מפריע לך בכלל הריחוק שלך מה' – תהיה רעב קצת ותדע שלא היית בסדר, רק בשביל שתהיה קצת חלש, זה יכול

לחיות מהסטרא אחרא, ואני מרגיש רע עם זה שהיה לי כזה רצון, ואני שובר אותו עכשיו תוך כדי החזרה בתשובה.

למה אני נשבר מכך כל כך? כי אם אני מעדיף את הכסף של חבר שלי יותר מאשר להיות צדיק אז זההות שלי היא של הגנב שלקח את הכסף. אצל ערבים קוראים לאבא – 'אבו פלוני', כך גם אני נקרא 'הגנב של הכסף של ההוא', לכן כשאני מתחרט אני לא רוצה להיות הגנב ההוא, אלא אני רוצה להיות ההוא שרוצה להיות צדיק. זוהי המשמעות של השבירה שנעשית פה – באמת משהו נשבר, עד עכשיו הייתי הגנב שרוצה את הכסף, וכעת אני שובר את עצמי והופך לכריה חדשה.

יוצא שיש פה שני שלבים, וכל שלב גבוה יותר מחברו מבחינה מסוימת. אדמו"ר הזקן אומר שהרחמים הם שם הוי' והביטוש הוא שם אלקים, ולפי זה הרחמים יותר גדולים. אבל יש בחינה אחרת שמבוארת פה, שהרחמים הם קרבן, והלב נשבר היינו שהאדם בעצמו חוזר אל ה'. אמנם כאשר היה בית המקדש קיים ואדם הביא קרבן לה' – הנוכחות של הרחמים של ה' הייתה כל כך חזקה עד שבאמת הוא הרגיש את שם הוי', והלב נשבר שלו היה בלוע בתוך ההרגשה האדירה הזו. אבל אצלנו שאין לנו בית המקדש זו לא המציאות, ולכן אנו מחלקים בין שני שלבים, הרגשת הרחמים של ה' ולב נשבר⁴. הרחמים הם של ה' ולא שלנו, והלב

מקרה של ילד שמתחרט על מה שהוא עשה אני יוכל לנתח את כל הניתוח הזה בפשטות. כשאנו באים

כשאני בא ואומר שאני רוצה לשוב אל ה' – מה אני בעצם רוצה? להיות ממש חלק מה'. ממה אני יתחיה? מהקב"ה, מאלוקות. זוהי תשובה תתאה.

תשובה תתאה מורכבת משני שלבים. קודם אמר לנו אדמו"ר הזקן שלא מספיק רק שתתחרט ותקבל לעתיד, אלא תשים לב מה קרה אצל הקב"ה כתוצאה מזה. הקב"ה נהיה מבסוט, ולכן הוא מרחם, ואתה מרגיש שזה פדיחה. אבל כעת אדמו"ר הזקן אומר לנו משהו נוסף: חוץ מזה עליך להרגיש שיש לך לב נשבר. מהו לב נשבר? כאשר אדם עושה תשובה כזו, הוא מרגיש שהחטא שהוא עשה הוא בעצם המציאות שלו, הלב שלו, והוא שבור מכך שהוא רוצה אחרת מהקב"ה. זה נקרא לב נשבר.

ניתן דוגמא מבין אדם לחברו: נניח שאני גנבתי למישהו הרבה כסף, אחרי כמה זמן החזרתי לו את הכסף. אם רק נתתי לו את הכסף וזהו – יכול להיות שזו תהיה תשובה נכונה, התחרטתי על העבר וקיבלתי לעתיד, השבתי את הגניבה וגמרת את הסיפור. אבל יש פה גם פגיעה, עלי לבקש סליחה. מה הכוונה לבקש סליחה? בלשון אדמו"ר הזקן פה הכוונה שנשבר לו הלב מכך שהוא עשה את החטא. האדם החוטא אומר לחברו: 'תדע לך, זה שבכלל רציתי לגנוב לך, אני מזוהה עם הרצון הזה, ואני רוצה לשבור את עצמי שיש לי רצונות כאלה. רע לי שיש לי רצונות כאלה שהם הפוכים ממך'. עצם העובדה שאני רוצה לגנוב מלמדת שאני רוצה

⁴ המבנה מורכב. אבל המורכבות של המבנה איננה אלא בגלל שהנפש עצמה מורכבת, והדברים המבוארים פה אינם זרים לנפש. אם אני ייקח לדוגמא

הרחמים הם קצת כמו אמצעי שמאפשר לך לעשות את הדבר היותר עיקרי היום שהוא לב נשבר⁵.

נשבר מדגיש את ה'אני'. אבל כיום הרחמים של ה' לא מספיקים, היום צריך שיהיה לב נשבר חזק, ובתוך הלב נשבר צריך שיהיה גם הרבה רחמים.

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בְּה'

עיונים במאמר אדמו"ר הזקן לראש השנה

גילו ברעדה

השמחה נקרא בהגלות נגלות השמחה מבחוץ והיא בחינת חג הסוכות זמן שמחנתו. וגילה נקרא כשהשמחה עדיין בפנימית הלב ולא באה לידי גילוי בחילוניות⁶. וכמ"ס וגילו ברעדה שרעדה תכסה את השמחה שלא תהא נראית ונגלית בחוץ רק תוכו לרוף השמחה ובהתגלות נראית ונגלית בחינת רעדה

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בְּה' תגל נפשי באלקי. כי הלבישני בגדי ישע וגו'. [הפטרת שבת ניצבים הסמוכה לראש השנה] (צמדלרש הוצא פסוק זה בויקרא רבה צפ' לו ס"פ עשירית וס"פ ואתחנן. וצשה"ס רבה צפ' נגילה ונשמחה כך ועיין בצח"צ צפ' יתרו ד"ז ע"ב נשא קל"ג א' בלק קל"ט ב') הגה ההפך שבין שמחה לגילה הוא כי

נוכח, אבל עבודת הקרבנות היינו שה' נוכח כשהוא אש שאוכלת את הקרבנות, והנוכחות של ה' יותר חזקה מהעבודה שלי. זה מאמר יפה, חלק מהמורכבות שיש פה.

לשוב אל ה' זה גם קורה באיזה מקום, אבל ככל שאתה יותר מודע לזה – זה פועל יותר חזק.

⁶ אדמו"ר הזקן מסביר כאן שיגילה' היא כשהשמחה נסתרת, על אף שגילה היא לשון גילוי. יתכן שיגילה' נקראת כך על שם הגילוי של השמחה בעתיד.

⁵ אדמו"ר הזקן מדבר על כך במאמר (פרשת פינחס). הוא שואל למה אומרים "ונשלמה פרים שפתינו", הרי לכאורה העבודה של האדם יותר גבוהה מהקרבנות, שכן הקרבנות הם מעשה חיצוני, והתפילה היא משהו פנימי. על כך הוא מסביר שכל זה נכון כאשר ה' לא

[הרעדה גלויה] והוא בחי' ר"ה וכמשי"ת
(וזוה"ה) מלך תגל הארץ [כמו "תגל נפשי
באלהי"] והיינו בחינת ימים נוראים
שנקרא הקדוש ברוך הוא המלך הקדוש
המלך המשפט הנה אז הוא בחינת גילה
תגל הארץ. וזהו גם כן בני איון יגילו
במלכס [הגילה במלך בעת קבלת עול מלכותו
היא באופן שמכסה אותה רעדה, מצד קבלת על
מלכותו. כשאדם זוכה לגשת אל המלך הוא אמנם
שמח, אבל גם רועד. הרעדה גלויה והשמחה
פנימית]. ועיין מ"ש לקמן סד"ה ביום
השמיני עכרת מענין גילה והנה הכתוב
אומר שוש אשיש ולא פי מי הוא האומר
והיינו לפי שהוא מאמר הנביא בעד
כללות ישראל [כלומר שעם ישראל הם
האומרים "שוש אשיש בה"'].]

מתחדש בכל שנה ושופר של שנה זו אינו
שופר של שנה אחרת.

כשלמדנו את כוונות האר"י לראש השנה דיברנו
על כך שתוכנם של הכוונות הוא שכל המציאות
נכללת בשופר. אנחנו חושבים שאנחנו לוקחים
שופר ותוקעים, בלי שקרה פה משהו מיוחד. אבל
צריך להסתכל על המציאות בצורה הפוכה: מכח
מצות שופר העולם קיים, ואם ח"ו לא יתקעו
בשופר יגמר העולם. המציאות היא השופר, וכל
המציאות כמו שאנחנו מכירים אותה היא פרטים
ופרטי פרטים היוצאים מן השופר. השופר מוליד
את כל המציאות. כאן אדמו"ר הזקן אומר משהו
קרוב לזה: "תקעו בחדש" – בשופר המתחדש
של שנה זו, והשופר של שנה זו לא דומה לשופר
של שנה אחרת. כך מופיע גם בתניא על המלים
"מראשית שנה ועד אחרית שנה". אדמו"ר הזקן
שואל שם שלכאורה היה צריך להגיד 'תמיד',
והוא עונה שבכל שנה ישנה חיות אחרת לגמרי.

התחדשות העולם והתחדשות
הנפש

תקעו בחודש שופר

ולבאר זה צריך להקדים ביאור ענין ר"ה
שנקבע בראש בתשרי שבו נברא האדם
הוא יום ששי למע"ב. כי בכ"ה באלול
נברא העולם. וצריך להבין למה אין
קובעין ר"ה ביום א' למע"ב. ויום א'
למע"ב הי' כ"ל א' בתשרי ולמה היה
תחלת בריאת שמים וארץ בכ"ה באלול.
ור"ה שהוא יום א' בתשרי היה ביום
ברוא אלה"ר. אך הנה על תחלת בריאת
שמים וארץ לא היה צריך לקבוע ר"ה

וביאור הענין הנה כתיב תקעו בחדש
שופר. ופסטיה דקרא אינו מובן לכאורה
שאמר בחדש ולא פי' באיזה חדש והל"ל
בחדש השביעי. וגם מאי דכתיב שופר
בשופר מיבעי ליה. אך הענין כי הנה
חדש הוא מלשון התחדשות שעל שם זה
נק' כן כל חדש מפני חידוש הלבנה
שמתחדשת בכל חדש ואמר תקעו בחדש
שופר פי' בחידושן של שופר שהשופר

ווענין זה הוא מ"ש בע"ח שער הנסירה רפ"ב ובפע"ח שער הק"ש פ"ה כי ב' יחודים יש למעלה בחכמה ובינה האחד להחיות העולמות ולקיים קיום הכרחי והמשכה זו ויחוד זה הוא תדיר ואינו נפסק לעולם כי אם יתבטל רגע אחד יתבטלו כל העולמות. ויחוד ב' להולדת מוחין שהם נשמת זו"נ פנימית העולמות וזה היחוד וההמשכה אינו תדיר כו'. והנה פי' יחוד חו"ב הוא ענין ההמשכה מאין ליטש כי החכמה מאין תמלא ובינה נק' יש כנודע ממ"ש להנחיל אהבי י.ש. והנה בחי' הא' להחיות העולמות ע"ז נאמר המחדש בטובו בכל יום תמיד כו' שאינו נפסק ההמשכה מאין ליטש תמיד כו' ומזה נמשך התהוות חילוניות העולמות. וזהו ענין מאין ליטש גשמי כו' ר"ל חילוניות העולמות לאבי"ע כו'. אמנם מאין ליטש רוחני היינו הולדת הנשמות שהם פנימי' העולמות ומקורם לידת זו"נ שהם בחי' אדם וחיה כו' והיינו ע"י יחוד עליון דחו"ב שמקבלים ההשפעה מא"א ועתיק ומלמעלה מעלה עד א"ס כו' וכמ"ש בלק"ת פ' וירא וכללות המשכה זו הוא בר"ה שאז הוא לידת והמשכת מוחין דזו"נ כו'.

יום מיוחד בשנה כי בריאת שמים וארץ היא בריאה מאין ליטש גשמי להיות נראה גשמיית העולם וחומריותו ליטש ודבר. וע"ז נאמר המחדש בטובו בכל יום תמיד מע"ב שבריאה זו מתחדשת תמיד בכל יום ולא בר"ה בלבד [על בריאת המציאות הגשמית אין סיבה לעשות 'ראש השנה' כי היא מתחדשת בכל יום.] אלא על בריאת האדם ביום ששי למע"ב ולא על בריאת גופו אלא על נפשו שנא' ויפח באפיו נשמת חיים שנשמת אדה"ר היתה כלולה מכל נש"י וכמ"ש אדם אתם והיא תכלית עיקר בריאת העולמות כמ"ש בראשית בשביל ישראל שנק' ראשית [ראש השנה הוא על התחדשות הנפש עליה נאמר 'ויפח באפיו נשמת חיים' שהייתה ביום שישי בו נברא האדם] הנה התחדשות בריאה זו שהיא מאין ליטש רוחני היא מתחדשת בכל ר"ה [ולא בכל רגע].

במבט ראשון, האמירה שהעולם מתחדש בכל יום והנפש מתחדשת רק פעם שנה היא חידוש מפתיע. הרי המחשבה שהעולם מתחדש בכל רגע מראה שהעולם קשור לה' כל הזמן. לפי זה, אם אנו אומרים שהנשמה מתחדשת רק פעם בשנה והעולם הגשמי מתחדש בכל רגע יוצא שהנשמה יותר רחוקה מהקב"ה בהשוואה לעולם. זהו חידוש גדול, וכאן בהערה אדמו"ר הזקן מביא לכך ראיה מדברי האר"י:

אשר בעצמות הנפש כל פרטי התחלקות החיות כלולים בהעלם וראשית יליאתן מההעלם אל הגילוי הוא ע"י שנמשך תחלה גילוי כללות החיות מעצמות הנפש צמוחין שצראש ומהם מתפשט לכל אבר לפי מזגו ותכונתו.

כאן אדמו"ר הזקן רוצה לענות על מה ששאלנו קודם. הקשינו שהתחדשות תמידית בכל יום נראית קשורה יותר לה' ממה שמתחדש רק פעם בשנה, שלכאורה פחות קשור למקור. כדי לענות על כך הוא מביא משל של ראש ביחס לאברים. אדמו"ר הזקן משווה בין חיות של התחדשות תמידית (השייכת לכל השנה) לבין חיות של ראש ואברים (השייכת לראש השנה). קצת מפתיע להשוות בין ראש השנה השייך למושג ה'זמן', לבין ראש ואברים הקשורים לגוף האדם. מה אדמו"ר הזקן רוצה ללמד אותנו בהשוואה הזו?

דרך כלל אנחנו מסתכלים על הזמן כפרטים שלא מחוברים זה לזה. אנחנו רואים את הזמנים כנפרדים זה מזה שכן אין אפשרות לעבור מנקודה לנקודה בזמן. עכשיו זה רק עכשיו, אין אפשרות ללכת לא לעבר ולא לעתיד. מפורסם הפתגם בשם האבן עזרא – "העבר אין, העתיד עדין, ההווה כהרף עין". גם בחסידות מתארים את הזמן כ"מטי ולא מטי", נכנס ויוצא, מתגלה ומסתלק. באגרת הקדש יא אדמו"ר הזקן מביא את ההסתכלות הזו על הזמן למעליותא, שאם האדם מבין שכל המציאות מתהווה מהאין, כל הזמן בהתהוות – הוא לא יכול לצייר שיש לו יסורים. כשאני מסתכל על הזמן כמו שאני מכיר אותו אני רואה שיש כאן זמנים מחולקים כך שאני לא יכול לעבור מזה לזה.

יש חשיבות גדולה למקורם של הדברים, להבנה מאיפה אדמו"ר הזקן למד. הראיה שלו היא מכך שביחוד חכמה ובינה ישנם שני יחודים: יחוד אחד הוא תדירי, "תריין רעין דלא מתפרשין לעלמין"; יחוד שני בין חכמה ובינה הוא יחוד מיוחד וגבוה יותר, גם מבחינת התוצאה שהוא מוליד נשמות ולא רק חיצוניות, וגם מצד המקור שלו באריך ועתיק עד למעלה מעלה. שוב, הדברים מפתיעים. בדרך כלל כשכתוב על חכמה ובינה "תריין רעין דלא מתפרשין" נראה לנו שמדובר על יחוד גדול, ואילו כאן משמע דווקא שהיחוד הזה הוא הדבר הקטן. גם במקור הדברים משמע ש"לא מתפרשין" הוא דבר גדול, שכן על יחוד זו"ג שהוא יחוד נמוך יותר כתוב שהם כן מתפרדין. אז עדיין נשאלת השאלה – האם יחוד שאין בו פירוד הוא יחוד עליון יותר או נמוך יותר?...

ראש לזמן

שכן נק' צסס ר"ה כמו ראש האדם
עד"מ שסס ראשית גילוי כללות החיות
מעצמות הנפש.

להגיד שיש ראש לזמן זהו חידוש עצום. להגיד שיש מחזוריות לזמן עוד ניהא, ואפילו בתוך מחזוריות לא ברור שאפשר להגיד שיש לה ראש. אבל להגיד שלזמן בעצם יש ראש – זה דבר לא מובן בכלל, אין לנו ציור כזה. במאמר שלנו אדמו"ר הזקן רוצה שנסתכל בדיוק ככה על ראש השנה, ומתוך כך נבין את התוכן של היום:

אם נחריף את הדברים עוד, התחושה שלנו היא שהזמן הוא הדבר שהכי קשה לנו להשתחרר ממנו. יותר קל להשתחרר מהמקום, אבל אפשר להגיד שמהזמן אי אפשר להשתחרר. ניתן לכך דוגמה פשוטה: להגיד שהמקום נברא יכול להסתדר לי בראש, אני יכול להגיד שהעולם נברא, ולפני שהוא נברא לא היה כלום. אבל באמירה שהזמן נברא קיימת בעיה לוגית, כי המשמעות היא שלפני שהיה זמן לא היה זמן, וזו כבר בעיה. אם אני אומר שהזמן לא נברא אלא תמיד, פירושו הדבר שאני תקוע בתוכו. לכן במובן מסוים הזמן הכי תופס אותנו, ולהשתחרר ממנו זה הדבר הכי קשה. במאמר שלנו אדמו"ר הזקן רוצה שנשתחרר מהכבלים של הזמן על ידי שנסתכל על הזמן לא כפרטים שמחולקים זה מזה אלא כמו גוף, בו יש משהו כללי (ראש) שמייצר את כל שאר הפרטים. נמשיך לקרוא ובהמשך נסביר זאת יותר:

כך אדמו"ר הזקן מלמד אותנו להתייחס לזמן: כאשר ה' ברא את העולם, בתחילה הוא ברא אותו כך שהגשמיים מחולקת, כל דבר עומד לעצמו ואין שום קשר בין פרט אחד לשני. אך כשמגיע היום השישי והוא בורא את האדם, הוא רוצה לברוא משהו שישתכל על כל הימים כרצף, כמשהו אחד ולא כפרטים מחולקים.

נראה שכעת יש לנו תשובה למה ששאלנו בהתחלה: שאלנו שלכאורה התחדשות תמידית מעידה על קשר למקור, ולכן נכון לחשוב שהעולם מתחדש בכל רגע יש מאין; לעומת זאת נראה לנו שלהגיד שהעולם התחדש בראש השנה ועכשיו נוסע קבוע נראה ממש מנותק מהמקור. כאן אדמו"ר הזקן הופך לנו את המבט. כי כאשר אני אומר שמהו נברא יש מאין ומתחלק לחלקים כך שכל חלק מוגבל בפני עצמו - זהו סימן לנתק גדול; אבל כאשר אני אומר שיש ראש השנה, כלומר שאני מסתכל על כל הזמן כדבר אחד שמתפרט להרבה פרטים, כמו מח ואברים - זוהי התחברות למקור הרבה יותר גדולה, כי זה בעצם להגיד שהזמן בכלל לא נפרד ממקורו. שוב, כאשר אני אומר שהעולם מתהווה בכל רגע אני אומר שהוא יצא החוצה ממקורו אבל מחובר אליו בכך שהוא מתהווה כל הזמן; אבל במקרה של מח ואברים - האברים מחוברים למח כל הזמן לגמרי ולא צריכים להתחדש ממנו.

המבט של ראש השנה אומר שהכל חיות אלקית. מה ההבדל בין התפלה של כל יום לתפלה של ראש השנה? התפילה של כל יום היא חיבור למקור, היא ההכרה בכך שיש מקור שממנו הכל נולד. אבל תפילה של ראש השנה היא לא בדיוק תפילה - העיקר הוא השופר, דהיינו שהכל

הכל חיות אלקית

כך צ"ה נמשך גילוי כללות החיות של כל השנה.

באמירה שראש השנה הוא גילוי כללות המוחין מעצמיות הנפש במוחין שבראש יש כבר חידוש בצורה שבה עלינו לתפוס את החיות. לא מדובר פה על תפיסה בלב. החיות כמו שהיא בלב דומה לזמן, כל דפיקה של הלב היא כמו יום ולילה, כמו רגע, כמו 'מטי ולא מטי'. הצורה שבה החיות שבלב מתפשטת לכל האברים שונה מכפי שהחיות שבמח מתפשטת. כללות החיות נמצאת במח, וגם כאשר היא נמשכת החוצה היא עדיין חלק מכללות החיות. הדוגמה הפשוטה לכך היא כאשר יש כאב ביד - אפשר להגיד שכואב ביד, ובאותה מידה אפשר להגיד שכואב בראש, בשכל. באמת כואב במח, אלא שהמח מתגלה גם ביד. בלב אין גילוי כזה, הדם שיוצא מהלב הוא

לתפילה של ראש השנה, ואז התפילה משמעותית.

ואדם נידון בכל יום ואח"כ גם לרגעים וכמ"ס לרגעים תזכננו מפני שראשית גילוי ההמשכה הכללית היא מצחי' סוכ"ע שאינו בגדר עלמין כלל דהיינו שאין שם צחי' גילוי עלמין כלל רק שכל צחי' עלמין הם שם בהתכללות בהעלם כמו עד"מ בעלמות הנפש הנ"ל [החיות בראש היא כמו הסובב, והחיות באברים היא חיות נפרדת. החיות במח היא חיות כללית, מה שאין כן באברים יש חיות של פרטים]. ואין פי' סובב ומקיף מלמעלה שהרי כתיב את השמים ואת הארץ אני מלא אני ממש [אין הכוונה שיש חיות מעל הראש שסובבת אותי. סובב פירושו שהוא נמצא בתוך כל המציאות כחיות אחת שלא מתפרטת לחלקים] אללא שאין שם צחי' גילוי לשיכולו העולמות לקבל ולא יבטלו צמאיאות שהרי כל העולמות הם צע"ג ת"ק שנה [אם אני אקח את החיות הכללית עצמה בלי ההתחלקות של האיברים – תבטל כל החיות שבתוך הגוף].

ההגבלה של המלאכים

ואפילו המלאכים שהם שכליים נדללים הרי יש גבול להשגתם ואין יכולין לקבל אור א"ס צ"ה ששקמו כן הוא אין לו סוף כו'.

מחובר למקור גם לאחר שיצא ממנו. אדמו"ר הזקן רוצה פה לקחת את הזמן ולרומם אותו. בספר יצירה כתוב שיש שלוש במדרגות: עולם (מקום), שנה (זמן) ונפש, אז כאן אדמו"ר הזקן לוקח את הזמן והופך אותו ל'נפש'; הוא לוקח את הימים המחולקים של השנה, ואומר שיש להם ראש – ראש השנה.

כל השנה קשורה לראש השנה

וממנו נמשך חיות להתחלקות פרטים שלק רגלים וארבע תקופות ובארבעה פרקים שבהם העולם נידון וי"צ חדשים ואח"כ לימים אחדים להיות מחדש בכל יום תמיד מע"ב.

ראש השנה הוא ה'ראש', ושאר הימים הם האברים. אנחנו לא רגילים להסתכל על הזמן כאברים, אלא כפרטים נפרדים. כאן אדמו"ר הזקן מחדש שהזמן הוא אברים, וממילא הכל נמצא בתוך ה'ראש', הכל בתוך ראש השנה – אין זמן בשנה שהוא לא בתוך ראש השנה. כמו שהחיות באברים היא היא החיות בראש והיא לא נפרדת, כך בראש השנה כל השנה נמצאת בתוך ראש השנה. אם אני מתפלל טוב, בדרך כלל אני חושב שהתפילה היא ביחס להתהוות שבכל יום, אבל כאן יוצא שתפילה טובה היא כאשר אני עולה לכך שהיה ראש השנה, וזו תפילה אמיתית. התפילה בכל יום עניינה לגלות שמה שנראה כפרטים שנפרדים זה מזה הוא בעצם חלק מראש השנה. לשם אני עולה בתפילה בכל יום, ולכן הכוונות (בשער הכוונות של האר"י) של כל ימות השנה ושל ראש השנה הן אותן כוונות. כל השנה כאשר אני מתפלל, התפילה שלי מצטרפת

השתלשלות. וזהו ענין יחוד קוב"ה ושכינתיה פי' קוב"ה היינו צחי' קדוש ומובדל. וכענין הגבל את ההר וקדשתו דהיינו צחי' סוכ"ע ושכינתיה הוא צחי' ממכ"ע והיחוד היא ההמשכה שמצחי' סוכ"ע צחי' אני מלא לצחי' ממכ"ע להיות מכה"כ וזה נמשך צר"ה בכללות (וזהו וכן תן כבוד ה' לעמך כו' שיומשך מצחי' סוכ"ע צחי' אני מלא לצחי' ממכ"ע שנק' כבוד. וזהו ואולם חי אני וימלא כבוד ה' וגו'. ועמ"ס צמ"א צד"ה כי על כל כבוד חופה וע' מזה ג"כ צד"ה כי כארץ תוליא למחה).

אדמו"ר הזקן מסביר שהקב"ה רוצה שיהיה עולם, ומנקודת המבט הזו עלי להסתכל על בריאת העולם. אני לא יכול להסתכל על הזמן מלמטה, כי אז תהיה לי קושיה מה היה לפני שנברא הזמן, ואתקע בפרדוקס שכן אין דבר כזה 'לפני הזמן'. לכן אני צריך להסתכל על הזמן מלמעלה: יש עצמיות הנפש כמו שהיא נכנסת למוחין, ומשם היא מתפשטת לכל האברים. וכך מצד הנפש כל הפרטים-האברים הם חלק מהנפש עצמה, והם לא מחולקים באמת. ככה אני צריך לתפוס את הזמן: הזמן הוא איך שהקב"ה רוצה להתפרט לפרטים. הרצון הכללי להתפרט הוא ה'ראש', והימים הם האברים של הראש.

להמשיך חיות

צוהנה צעת צריאת אדה"ר היה צחי' חי חפץ חסד הוא [באתערותא דלעילא] ועכשיו

גם המלאכים הרוחניים הם בעלי גבול, אך אף על פי כן ההתפרטות שלהם לפרטים אינה כמו בעולם הגשמי. מה ההבדל בין גשמי לרוחני? אם אני מדבר על כמות של ספרים – כולם אותו הדבר (ספר), אבל יש ריבוי של פרטים נפרדים. ברוחניות אין דבר כזה, אם שני דברים לא מחולקים זה מזה בתוכן – הם אותו הדבר. ברוחניות אם יש שני דברים שהם אותו דבר זה לא שכפול, אלא שניהם הדבר בעצמו, ולכן הם בעצם אחד. ניתן לכך דוגמה פשוטה מהשכלה: אם אני אומר שאחד ועוד אחד שווה שתיים, אזי אני יכול לקחת שתי כוסות ושם שני ספרים, ויש פה באמת שני דברים. אבל אם אני מדבר על התרגיל החשובני שעשיתי – תמיד אחד ועוד אחד שווה שתיים, ואין אפשרות לשכפל את זה. בכל אופן, גם כשאני מסתכל על משהו רוחני הוא עדיין מוגבל. הוא לא מוגבל מצד המציאות, אחד ועוד אחד נכון בכל המציאות, ובמובן הזה אין לרוחניות הגבלה. אך מצד אחר גם דבר רוחני הוא מוגבל, בכך שהוא אומר תוכן מסוים. מלאך אחד לא עושה שתי שליחויות, כי הוא מוגבל רק לנקודה שלו. אדמו"ר הזקן רוצה להגיד כאן שראש השנה קשור לבחינת ה'ראש' של השנה (מדרגת הסובב), והוא למעלה מהמלאכים.

להסתכל מלמעלה

ועל התחדשות גילוי כזה שהוא למעלה מן השתלשלות לצחינת וסדר השתלשלות דהיינו מצחי' אני מלא אני ממש לצחי' מכה"כ כבודו כבוד הוא צחינת התלצות צחי' ממכ"ע נמשך תחלה ראשית הגילוי בכללות החיות צר"ה על כל השנה ואח"כ לפרקים וחדקים וימים ורגעים בדרך

והגה אדה"ר הי' כלול מכל נס"י לכן כל נשמה ונירוץ מישראל יש בו חלק מנשמת אדה"ר שלכן נאמר אדם אתם אתם קרוים אדם ולכן זאחעדל"ת שלנו תליא מילתא להמשיך זר"ה כללות החיות מאור א"ס ז"ה הסכ"ע להיות גילוי אלקותו ית' על כל השנה

נסה להסביר את הדברים קרוב למציאות שלנו כך שיתיישבו לנו על הלב בפשטות: מה שמוחד באדם זה שהוא מחליט שהוא רוצה לחיות, הוא מחייה את עצמו. כאשר האדם מחפש סיבה לחיים שלו הוא בעצם מחפש להמשיך חיים לחיים שלו. ה' ברא את כל המציאות, וכך היא קיימת. אבל את האדם ה' ברא בצורה כזו שהוא יחפש סיבה למה הוא חי, ומתוך הסיבה – ה' שנקרא סיבת כל הסיבות – הוא ימצא סיבה לחיות. עיקר מה שחשוב לאדמו"ר הזקן להסביר שאני לא סתם מחפש להמשיך חיים לעצמי, אלא אני ממשיך חיים לכל חי. בלי שאני ממשיך חיים – אין חיים במציאות. למה לא תהיה חיות לכל הנמצאים? כי בלי האדם שרוצה את החיים לא יהיה שום תענוג להחיות את כל הנמצאים. כאשר אנו מעוררים שאנחנו רוצים לחיות, בכך אנחנו ממשיכים חיות.

שה' יסתבל עלינו

ז'אומרים אתה זוכר מעשה עולם וזכרנו לחיים ומקדש ישראל ויום הזכרון כי לשון זכירה נופל על דבר קטן ופחות

זאחעדל"ת תליא מילתא (וכמ"ס זע"ח) שם שיחוד הפנימי להולדת נשמות אינו נעשה אלא על ידינו כי כח זה ניתן לאלה"ר [אדמו"ר הזקן מחדש כאן עוד חידוש: היחוד התדירי נעשה על ידי הקב"ה ולכן הוא נמוך יותר, מה שאין כן היחוד לעתים שנעשה על ידינו ולכן גבוה יותר] כמ"ס ויהי האדם לנפש חיה שהוא לכאורה כפל לשון שהרי כבר נאמר ויפח זאפיו נשמת חיים ולמה נאמרה ונסנית עוד ויהי האדם לנפש חיה. אלא פי' חיה הוא שם דבר ומקור [זה לא פועל במלעיל אלא שם דבר במלרע] כלומר דבר שיש בו חיות להחיות כל חי דהיינו כמו שהנפש היא חיה שיש בה חיות להחיות הגוף זתלזבותה זו כך ויהי האדם להיות כמו נפש זו המחיה. וזהו וירדו זדגת היס וזעוף השמים [אנחנו רגילים לקרוא שאנחנו רודים בהם ונוטלים מהם את החיות, כאן אדמו"ר הזקן אומר שזה לא הפשט (שהרי עדיין אסור היה לאכול)] כלומר שהם יורידו וימשיכו החיות לכל דגת היס ולכל עוף השמים שחיות כל חי תהא תלוי זמעשה האדם וכח זה הוא ממאמר נעשה אדם זללמנו כדמותנו ומה הוא ית' כתיב זיה ואתה מחיה את כולם כך ניתן לאלה"ר כח זה [כמו שה' מחיה, כך אנחנו מחיים – עוד חידוש גדול].

⁷ השמטנו את הסוגריים הארוכות שהובאו במאמר, כיון שלא הוצרכו להבנת מהלך הדברים.

הערך אשר נקל צעיני האדם לשכוח עליו ולאצדו ולרדך לזכור עליו.

בנוהג שבעולם, כאשר אדם אחד רואה הרבה אנשים שמסתכלים על משהו – גם הוא מצטרף ומסתכל עמהם. כך גם בגלל שהקב"ה מסתכל על העולם ומראה שהוא מתעניין בו – לכן גם אנחנו מתעניינים בעולם. אם הקב"ה יפסיק להסתכל על העולם – העולם יפסיק להיות מעניין, אף אחד לא יסתכל עליו, והעולם יישכח. בטבע הפשוט ביותר שלנו – כמה שזה נשמע מוזר, אבל כל אחד יכול לבדוק בתוכו שככה הוא מרגיש – שאם העולם לא מעניין את הקב"ה אז גם אותי הוא לא מעניין, ורק המחשבה על כך שיש הקב"ה שמתעניין בעולם גורמת שיהיה במה להתעניין.

לכן אנו אומרים וזכרונות. אדמו"ר הזקן מסביר שאנחנו כביכול שומעים את הקב"ה שאומר שאולי העולם בכלל לא מעניין אותו, ולכן אנחנו מבקשים ממנו שיסתכל על העולם. אם כן יוצא לנו כעת ציור נוסף ושונה מהציור שצייירנו קודם: כל השנה ה' מסתכל על העולם, ולכן גם אנחנו מסתכלים. ובראש השנה אנחנו מבקשים מה' שיסתכל על העולם כדי שגם אנחנו נסתכל עליו. בעצם, את כל העולם ה' ברא והוא מתעניין בו רק כדי שאנחנו נתעורר בתגובה ונבקש ממנו שימשיך להסתכל עליו. המציאות אין סיבה להסתכל, ה' רק חפץ חסד. אבל אצל האדם ה' רוצה שתהיה לו התעוררות מלמטה, שתהיה תגובה. יוצא שאנחנו הפוכים מכל הבריאה: כל העולם מקבל את משמעותו רק מכך שה' מסתכל עליו, ואילו עלינו אין טעם להסתכל אלא אם כן אנו פונים לה' ומבקשים ממנו שיזכור אותנו ויסתכל עלינו.

כך הגה המשכה זו להיות ראשית גילוי החיות צבחי' ממכ"ע הוא רק צבחי' זכר רב טוּבך יציעו להודיע לצני האדם גבורותיו הן הנמלומים רבים ועלומים עד חין מספר שְמַמְמס ח'ח"ס צ"ה הסוכ"ע לכולא קמיה כלא ממש חשיבי ואינו אפילו ערך טפה מים אוקיינוס רק מלכותך מלכות כל עולמים צחי' מל' בלבד וכנודע ממאמר יחיד חי העולמים מלך וכו' כמ"ש צמ"א ולכן כל מעשה עולם אינם רק צבחי' זכירה כאדם שזוכר על החפץ קטן שיש לו שנקל לאצדו ואפילו כל יאורי קדם הן העולמות העליונים כו'. (ועמ"ש מזה בד"ה כי ביום הזה יכפר צפ' אחריו). וזהו הקצח שמשצחים לפניו ית' אתה זוכר כי כל סידור שצבחי' של מקום הוא ע"ד במקום שאתה מולא גדולתו שם אתה מולא ענותנותו כמ"ש צמ"א [הענוה של הקב"ה היא להיכנס לדבר פשוט ולתת עליו את הדעת]. ואותה לנו מבקשים זכרנו לחיים להיות צחי' זכירה זו לפניו ית' להיות המשכת אור ח"ס צ"ה הסוכ"ע לצחי' ממכ"ע.

מחזיק חפץ ביד, הכח שלי להחזיק את החפץ מגיע מהמחשבה שלי על כך. והראיה, שברגע שאני לא יהיה מרוכז בכלל בהחזקת החפץ הוא מיד יפול! כך המחשבה העליונה הקדומה אצל ישראל היא: "אנא אלמולך היתה ע"י ישראל שבצביל ישראל שנק' ראשית כו' וציוס צרוא אדם ציוס ו' נגמרה תחלת המחשבה ולכן נק' תחלת מעשיך שהמחשבה היא כמעשה לגבי הקב"ה שאף המחשבה נחשבת אלנו לבחי' עשיה. וכמ"ס ציוס עשות הוי' אלוקים כו' ובע"מ נצרא העולם וצמדק איתא במחשבה אחת כו' אך הכח הזה הגיתן לישראל צאתעל"ת להיות זה היום תחלת מעשיך להמשיך מבחי' סוכ"ע לבחי' ממכ"ע ציארנו מסדרי התפלה כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב דמלת כי פירושו נתינת טעם על מה שקדם לומר זה היום תחלת מעשיך כו'

תורה ומצוות – ה' רוצה להתגלות במציאות

מה הקשר בין שני הפסוקים הסמוכים: "זה היום תחילת מעשיך זיכרון ליום ראשון: כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב"? מה משמעות המלה "כ"י"? על כך אדמו"ר הזקן מסביר:

וציאר הענין הוא כי הנה התורה נק' חוק ומזון לישראל שהיא המשכת אור

והנה צ"ה אומרים זה היום תחלת מעשיך הגם שר"ה הוא יום צרוא אלה"ר והוא יום ו' למע"ב. הוא מפני כי סוף מעשה במחשבה תחלה וכמ"ס צראשית צביל ישראל שנקראו ראשית.

בפרק הראשון של ספר בראשית האדם נברא ביום השישי, אבל אם היינו מתחילים מהפרק השני נראה שהכל נעשה ביום אחד, כולל בריאת האדם. אדמו"ר הזקן מסביר שכאלו הכל נברא ביום השישי, בו הייתה בריאת האדם. מה הרעיון בכך? שאדם עושה איזה דבר, אבל אם הוא לא מגיע לסיום שלו מבחינתו הדבר לא נעשה, כי כל מעשיו היו רק אמצעי על מנת להגיע לסוף. לכן התיאור של התורה כסיפור שה' מספר הוא שבהתחלה (בפרק הראשון) ה' עושה המון דברים, אבל אחר כך כשהוא מגיע לבריאת האדם (בפרק השני) הוא מציג שעד שלא הגעתי לכאן מבחינתי עוד לא עשיתי כלום. לכן באמת יום בריאת האדם הוא יום 'ראש השנה'. בפרק הראשון מתוארת העשייה של הקב"ה, ובפרק השני מתוארת המחשבה של הקב"ה, בה העיקר הוא בריאת האדם.

ישראל עלה במחשבה, ופי' במחשבה זו הוא עד"מ כמו שבאדם עיקר הנהגתו הוא ע"י המחשבה שאחריה נמשכו כל האצברים ונשמעים לה [כמו שאמרנו לעיל, שהאברים מצד עצמם הם כלום, ורק מה שהמחשבה נכנסת בהם זה מה שחשוב בהם. מה החילוק בעצם בין האברים שלי לשולחן שלידי? שהמחשבה שלי נכנסת לגמרי בתוך הגוף שלי, אבל לא למה שמחוץ לגוף שלי. גם כאשר אני

ה'ח'ק' הוא התורה, וה'משפט' אלו המצוות. התורה היא מה שה' רוצה לגלות את עצמו בפנימיות, והמצוות פועלות שיהיה גילוי בחיצוניות. וכמו המשל הידוע, שהתורה היא מזון והמצוות הם לבושים. הפסוק אומר "כי חק לישראל הוא וכו'" כהמשך לפסוק "זה היום תחילת מעשיך". כלומר, הדרך לגלות את המחשבה הקדומה של הקב"ה שהייתה בבריאה היא על ידי תורה ומצוות. בלי התורה והמצוות אני חי בעולם שמקיים את עצמו כביכול, והתורה והמצוות הם עיסוק תמידי בחיפוש כיצד אפשר לחיות בעולם כך שה' יהיה נוכח בו ולא נפרד ממנו בכלל.

כדי להבין זאת יותר, נחזור למה שלמדנו בתחילת המאמר. בהתחלה אמרנו שיש זמן, והוא מחולק לפרטים. אחר כך אמרנו שגם המלאכים מחולקים, אבל הם במקום יותר גבוה. כעת אדמו"ר הזקן רוצה להגיד שגם הקב"ה כביכול חתך את עצמו לפרטים, שהרי הוא הגביל את עצמו לתורה ומצוות, והכל כדי שגם בעולם הנפרד שמורכב ממלא פרטים תהיה נוכחות של ה'.

א"ס ב"ה בפנימי' הנפש שא"א להנשמה שהיא בע"ג לקבל אור א"ס ב"ה שאין לה ערוך אליו ית' כ"א ע"י התורה שהיא היא חכמתו ורלונו ית' והתורה נק' חק שהיא נתפסת ונקלטת בפנימיות הנפש והמלות נק' משפטים לפי שהמלות הן בצחי' חילוניות רק משפט לשון הילוך כתרגום על כמשפט הראשון כהלכתא קדמייתא דהיינו שמו"מ יש בהן צחי' התפשטות והילוך ההמשכה מאור א"ס ב"ה והוא נמשך ומתפשט עד צחי' אלקי יעקב יו"ד עקב עקב צחי' חילוניות (שע"י התומ"ל נמשך מאור א"ס הסוכ"ע בנשמות וי"ל כי אורייתא מחו"ב נפקא וכבר נתבאר שע"י יחוד חו"ב נמשכו נשמות זו"נ כו'. עוי"ל עפמ"ס ב"ח"א תולדות (קל"ד ב') והובא בע"ח שער הפרטופים ש"ט סוף לרוש (א):

שו"ת אקטואלי⁸

שאלה: איך להתייחס למה שעשו למחבלים בלבנון?

תשובה: קודם כל – מודים לקב"ה בהודאה גדולה. זה נס מאד משעשע, רואים את הראש היהודי היצירתי ואת האומץ היהודי, ואת הטיפשות של הגויים. בהחלט משעשע ביותר, יחד עם העיקר שהוא הנס של הצלת הנפשות. השעשוע מצטרף לשמחה, וזה תרגיל מאד מעניין. יש לזה גם המון השלכות מאד מעניינות, היה גם תרגיל ששלחו הודעה שהם יקראו אותה – שזה יתפוצץ להם בעיניים, הרבה התעוורו שם ברוך ה'. אלה שלא התעוורו – רבים מהם נפגעו ולא יוכלו להוליד יותר, יתכן שהפציעה היא בכאלה סדרי גודל שזה להישאר כך לכל החיים, אולי זה אפילו יותר מהריגה. כמו כן – עכשיו הם כבר לא יודעים איך לתקשר, כולם מפוחדים ומאויימים, וממילא אין שם פיקוד ושליטה מסודרים. גם הכבוד של המנהיגים שם הושפל בצורה כזו שקשה לגייס עכשיו תמיכה. גם שם הם לא כולם ביחד, בסופו של דבר חלק נלחמים בנו, ולא כל העולם המוסלמי. כשאנחנו מצליחים – החלק שלא רוצה

שאלה: האם יש הבדל בין חייל שנהרג לאזרח שנהרג?

תשובה: אין שום הבדל. לפעמים יש הבדל במובן הזה שיש יותר בהלה כשנהרגים אזרחים, וזה קשור ל'תחילת נפילה ניסה'. אבל יש גם שיקול הפוך – חיילים זה משהו שעם ישראל צריך, ואין להם תחליף לפעמים. השאלה בעיקרה לא בנויה על שכל ותורה אלא על תפיסה שתחושות הרחמים הן מה שמנחות את השיקולים. כשהמידות מנחות את השכל זה לא הולך למקום טוב, כי באים מהמציאות אל התורה, ולא מהתורה אל המציאות. הסיבה היחידה ששולחים חיילים למות היא משום שזה לא יעיל לשלוח אזרחים, כך הם גם ימותו וזה גם לא יועיל כלום... זו הסיבה. אבל אתה לא שולח חיילים כי דמם פחות יקר. התחושה כאילו מי ש'חסר ישע' וצריך לגונן עליו הוא קודם – זה לא נובע משכל אלא ממציאות.

⁸ ישיבת דורשי יחודך, יום רביעי טו אלול פ"ד.

פה, אבל אני עבדתי. שוב – אני מודה לה' כדי שלא יהיה לי כחי ועצם ידי – ואני מנסה לחבר את זה לקב"ה. אבל בסוף המציאות היא עובדת לפי המציאות, ואנשים עבדו – אנשים חשבו טוב, אנשים מסרו את הנפש, ברור שהיו כמה אנשים בתוך המערכת שסיכנו את החיים שלהם כדי ליצור כזה מבצע וכזה הצלחה – אז אפשר להודות לקב"ה אבל גם לאנשים. אנחנו לא רוצים להיות כפויי טובה בכלל. אבל הרבה פעמים אני משקר את עצמי. מה הכוונה? אני בא ואומר – אם אני אגיד שזה כחי ועצם ידי זה לא יהיה מוצלח, אז אני מודה לקב"ה כדי להגיד שזה הוא, אבל בפנים אני חושב שבאמת אנשים ישבו, חשבו, היה להם אומץ והם פעלו את זה, וזה גם נכון. ואז יוצא שאני כאילו לוקח את המבצע המהולל הזה של כוחות הבטחון – מלביש כיפה על הדמות הריאלית מציאותית ה'חילונית', וכך מקשר את זה לקב"ה. ואז אני מרגיש שאני קצת משקר את עצמי, ועצם זה שאני אומר: "זה ה', זה ה', זה ה'", זה להלביש משהו זר על מציאות חזקה. אנשים מסרו את הנפש, ביצעו, והצליחו – ואני אומר שאני מודה לה' כדי להודות לקב"ה.

מה עושים הרבה אנשים שמרגישים שזה שקר? לא אנשים קטנים, אנשים גדולים. הם אומרים – כל מה שקשור לעניינים הללו – אנחנו לא רוצים להתפעל ממנו יותר מידי. אנחנו חושבים שיושבים בבית מדרש, לומדים תורה, והקב"ה יגן עלינו. כשקורים כאלה דברים – מחייכים, מבסוטים, למה לא? – אבל לא עסוקים בזה. אם יש אנשים שבהפסקת צהרים יוצאים קצת לנוח וסיפרו להם במקרה שקרה כזה דבר – אז הם יכולים לומר 'ברוך ה',

להילחם בנו נהנה. המשוואה בתוך העולם המוסלמי היא כעת לרעתם של אלה שנלחמים בנו, רוב הסעודים שמחים – אולי בשקט – מזה שהשיעים – האיראנים – 'חטפו'. בתוך האסלאם יש הרבה מאבקים, הנלחמים הם כאלה שרוצים להשתלט גם בתוך האסלאם, גם שם זה משנה את מארג הכוחות, וכן בתוך לבנון. אין ספק שהם הושפלו השפלה מאד חזקה, וטוב להודות לה' ולשמוח – באבוד רשעים רינה. למרות שהם איבדו רק עיניים או איברים אחרים – גם לאבד חלק מהיכולת זה גם שמח מאד.

אחרי שאמרנו את החלק הזה – נתמודד עם השאלה. אפשר להודות לה' בפשטות – אנשים שחיים כאן בארץ הקודש ובעולם מאויימים, ועכשיו הם פחות מאויימים, אז טוב להודות לה'. אפשר לפעמים להרגיש שזה כוחי ועצם ידי, ואז אנחנו בבעיה. כזכור שבשמחת בית השואבה, ימים ספורים לפני שמחת תורה, הרב יצחק התוועד כאן ודיבר על זה שזה נורא ואיום המצב של כוחי ועצם ידי, ודיבר על כך שכל המודיעין הישראלי שבויים ב'כוחי ועצם ידי' והם צריכים לעזוב בגלל ה'כוחי ועצם ידי' שלהם. ממש רוח הקודש שרתה עליו לומר דברים מפליאים כאלה ממש לפני שמחת תורה. אז אם אתה שמח על מה שקרה – אתה יכול ליפול לכחי ועצם ידי. אפשר להגיד שבשביל לא ליפול לכחי ועצם ידי – אז צריך להודות לה', כדי לא ליפול לזה. זה פטנט נחמד, אבל בנפש הוא לא כזה פשוט. כי שאני מודה לה' בגלל שאני רוצה שזה לא יהיה כחי ועצם ידי – זה כאילו אני מתאמץ לשקר את עצמי. הרי בפנים אני חושב – מי גרם לזה? אני עבדתי, במקרה הזה לא אנחנו היושבים

קצת את הדברים, אבל כשאני מחדד מה זה אומר לי בנפש – צריך ליישב את זה טוב.

כדי לדון על זה אני רוצה לדון על עוד משהו מאד חשוב – שכבר דיברנו עליו בשנה שעברה ונזכיר אותו עכשיו שוב. אמרנו בשנה שעברה שעד ימי הבעל שם טוב – מי שהיה למדן ותלמיד חכם – הוא היה חלק מה'עסק', והבעל שם טוב חידש שיש דבר כזה יהודי פשוט, שיכולה להיות לו מעלה עצומה, והוא דיבר הרבה על יהודים פשוטים וקירב אותם מאד. הבעל שם טוב קירב יהודים פשוטים – ולא זו בלבד אלא גם קירב יהודים עם אמונה תמימה גם כאשר קיום המצוות היה קצת רפוי אצלם. אבל הם כן הסכימו למסור את הנפש על הקשר ליהדות. ואפשר להסתכל על כל מה שקורה כאן בארץ כעל יהודי פשוט גדול, שלא לגמרי מקיים מצוות, אבל יש לו זיקה לקב"ה, איזושהי אמונה. למרות שהוא לא כל-כך מקיים מצוות. אז באמת זה משהו שהבעל שם טוב יצר שיש תפיסה כזו של יהודי – שמוכן למסור את הנפש ולמות, ויסתכלו על זה כאילו אני מת על קידוש ה', ויקראו לי 'קדוש' כשאני מת על זה, וזה לא קשור לגמרי לקיום מצוות אבל קשור לעצם האמונה בה'. ואז נוצרה מסירות הנפש שיש כאן. דיברנו גם על זה שכשאדם רוצה לעלות בקדושה – יש לו שני מסלולים: האחד – ללמוד ולהתפלל וכו', והשני – כשמישהו מאיים עליו והוא מוסר את הנפש, הוא מתעורר לעשות דברים טובים 'מצד המנגד'. וכשיש מישהו שעושה משהו נגדי – אני יכול לעלות למעלות גבוהות במהירות גדולה ממה שאני עולה כשאני עולה בצורה מדודה ומסודרת. כשיש מנגד – זה נהיה מאד מוחשי, וברור לי מה אני רוצה

הלואי שיצליחו יותר, הקב"ה יכול להושיע, וזה בזכות הלימוד, ומיד אחר כך חוזרים לבית המדרש וממשיכים ללמוד כאילו לא קרה כלום. למה? כי רוצים לומר – אנחנו בידיים של הקב"ה, זה מה שחשוב לנו, זה מה שמנהל את העסק ואלו החיים שלנו. הקב"ה החליט לעשות את זה ככה? בסדר, לא משנה באיזה דרך הוא יעשה. לא מתפעלים לא לפה ולא לפה וזהו, אני יושב ולומד. לעשות מזה ענין זה כאילו להוציא אותי מהמקום שבו אני מרגיש שבאמת הקב"ה מנהל כאן את העסק, וגם את זה הוא ניהל.

באמצע – בין שני הדברים הללו – יש הרבה צורות ביניים. יכולה להיות צורה – כמו שנאמר כאן קודם – שבאמת אנשים פעלו את זה, אבל אם לא היתה סיעתא דשמיא זה יכול היה ליפול בכל כך הרבה נקודות. הנה, בשמחת תורה חשבו וחשבו – וקרה בדיוק הפוך. גם כאן יכול היה להיות חס ושלום שיתפסו מישהו שעשה את זה או שהם יגלו את זה (כנודע שכנראה הם גילו את זה והנס הוא שהחליטו לעשות מבצע כזה...). הרי זה לא ריאלי להצליח. אבל אם זה לא ריאלי אז להגיד להם לא לנסות? או שכן כדאי לנסות, אבל אז מתברר שאפשר כן לנסות וזה כן ריאלי, ואז בעצם אולי זה לא כזה נס. שוב, אם אני אגיד שזה ממש נס, אגיד לאנשים שלא ישתדלו כל כך הרבה, כי זה לא באמת ריאלי, ואם אתם ממילא סומכים על הנס אז כבר שבו בבית המדרש ותסמכו על הנס. חבל על הכסף והמאמצים, נשים את זה בכוללים – הרי ממילא סומכים על הנס. ואם זה לא כזה נס – אז זה כחי ועצם ידי. אז יוצא שכשאני אומר ככה טשטשתי

ואיך אני רוצה להתרום. בלי זה – זה כמו לעלות בסולם כאשר נגמרו לי השליכות, שלא ברור לאן מתקדמים, הקב"ה לא ממש נמצא.

אז צריך לדעת שיש הרבה אנשים שמוכנים למסור את הנפש על היהדות, ואנחנו שמחים בזה ואוהבים את זה מאד, אבל להרגיש שעבודת ה' שלנו בנויה רק על זה שיש מנגד – זה אנחנו לא רוצים. אנחנו מתאמצים מאד שעבודת ה' שלנו תהיה לא על מנגד אלא על זה שאנחנו ממצייאים את השלבים. המח היהודי יצירתי איך למצוא את השלבים הבאים, ואז הקב"ה מביא לי מלמעלה סולם ואני עולה עוד ועוד, מלאכי אלקים עולים ויורדים בו.

למה זה קשור להודאה שאנחנו מדברים עליה עכשיו? כשהמציב קשה מבחינה בטחונתי, ואז נעשה יותר טוב – צריך להודות לה'. פשוט – יש מנגד, עכשיו יש פחות מנגד – מצוין, אנחנו מאד מאד שמחים. לשמוח בצורה כזו שכאילו היהדות שלנו תהפוך להיות יהדות מזה שאנחנו מנצחים אויבים – זה משהו שאנחנו מרגישים איתו לא כל כך טוב. אנחנו רוצים שהיהדות שלנו תהיה פשוט בגלל היהדות שלנו, וזה יותר קשה. קשה לי להרים את עצמי מהשערות... נכון – למסור את הנפש זה לא קל, אלו אנשים מיוחדים וצריך להודות להם ולא רק לקב"ה כמו שאמרנו קודם. אבל ליצור מציאות שבה אנחנו מרימים את עצמנו – זו עבודה קשה.

כעת צריך לשים לב שעיקר הבעיה שלנו היום היא שאנחנו נופלים לכחי ועצם ידי. אנחנו ספציפית פחות נופלים לשם כי אנחנו לא עושים הרבה יחסית, אבל מי שעושה נופל לשם הרבה פעמים.

וזה מכיון שהתפיסה הפשוטה שלו היא שליצור כאן מציאות גשמית שעומדת על הרגליים זו המשימה היותר כבדה, ואנחנו אומרים שזו משימה חשובה ונצרכת, ויש מה מימד שהוא יותר קשה כי יש בזה מסירות נפש בפועל ממש, וזו מדרגה מיוחדת מאד – אבל כל זה מצד המנגד, ואנחנו רוצים שתהיה לנו מסירות נפש בלי מנגדים, וזה קשה מאד. אם יהיה כזה דבר – וככל שיהיה יותר דבר כזה – אנחנו נמצא את עצמנו באמת במציאות הרבה יותר פשוטה וטובה. כלומר: מי חשוב שהמציאות הגשמית היא מאד מאד קריטית וחשובה – גם מייצר בתוך זה הרבה פעמים את זה שהמציאות נסמכת על פתרונות שהם דוקא כחי ועצם ידי. זה מייצר אחד השני – הרבה פעמים זה שאין לנו עיסוק מספיק בדעת את ה' ובלהפיץ את זה ולהפוך את כל הגויים לכאלה שידעו את ה' מקטנם ועד גדולם, נובע הרבה פעמים מזה שאנחנו מיואשים, מסתכלים על העולם בצורה מאד חזקה, הקב"ה נראה לנו מאד אורירי, ולא נראה לנו שזה שנאמר שם ה' זה מספיק חזק. וזה מפיל אותנו לחשוב שהעולם יותר חזק מהתורה ויראת שמים. ובגלל כל זה העולם מתנהל יותר נמוך. אם היינו מרגישים כמה עבודת ה' וקדושה היא חזקה ומנכיחה את ה' ויכולה לנהל את המציאות – היינו במצב הרבה יותר מתוקן והמלחמות היו הרבה יותר נכונות. אנחנו לא מרגישים שפשוט לדבר על הקב"ה, אלא מרגישים שיש מציאות, מורכבות, שה' לא נוכח כל כך – והמציאות מאד כבדה – וזה מייצר שאנחנו באמת צריכים לעבוד עם המציאות יותר קשה.

עושים את המלחמה, רק שיקול הדעת של מי שמבין בדיוק ויודע מה נכון ומה לא, ומסכנים את החיילים בשטח – רק כדי שיהיה ברור שהם השולטים בכל. כך כל אחד רוצה להדגיש את המקום שהוא הבעל הבית ובזכותו הכל קיים, וזה גורם שכולם מסכנים את המדינה. באמת זה נורא ואיום. התחושה הזו שאני מסתכל על המציאות שהעיקר זה אם נריב עם האויבים או לא – זה מייצר המון כוחנות, כחי ועצם ידי, וממילא המון סיכונים.

על כן אנחנו רוצים לתקן את הנפש שלנו, יש לנו הרבה יצר הרע ועכשיו המלך בשדה ואנחנו שמים את זה על השולחן ואומרים שיש לנו יצר הרע גדול להגיד שכולם תלויים בנו. ואנחנו צריכים להתמודד עם היצר הרע הזה, וכשאנחנו מתקנים אותו עוד ועוד – שזה מה שהקב"ה נתן לנו בימים האלה, של אלול – אנחנו נותנים לעולם ברכה, לא רק מסירות נפש ואלים. הקליפה של מסירות הנפש היא האיסלאם, שאנשים מוכנים למות כדי להרגיש שהם מנצחים ואלים ומחניפים לאמונות הטפלות שלהם. וזה נוצר בגלל שמחשיבים את מסירות הנפש כשיש מנגד יותר מאשר מסירות נפש על קדושה מצד עצמה. אנחנו רוצים מסירות נפש של צדיקים שמוכנים למסור את הנפש בפשטות בכל רגע ובכל שניה וכל החיים שלהם זה מסירות נפש גמורה על הקב"ה ועם ישראל, בפשטות גמורה ובלי שום עיכוב, והם דורשים מאיתנו לשוב בתשובה ולנצח את היצר הרע שלנו – זה העיקר של עם ישראל, ולזה יש פחות סיגים. לכן כשאנחנו באים להודות לקב"ה על מה שהיה – אנחנו באים להודות כמו יהודים פשוטים. יהודי פשוט מרגיש שיש לו הרבה יצר הרע, וה' עוז קצת לנצח את יצר

כאשר אין בעם ישראל תחושה של 'כוחי ועוצם ידי' ממילא יש פחות סיכונים ומצליחים יותר מול האויבים. במצב כזה ממילא העם פונה להשקיע בחיזוק היהדות בתוכו, כי אם לא כן יש חשש סביר שהוא ישקע אוטומטית לכוחי ועוצם ידי. כאשר עם ישראל חזק מול האויבים, ועסוק בלהשקיע ולפתח את היהדות שלו – הוא ממילא נהיה אור לגויים, ויש לו השפעה על כל העולם כולו (המהפכה הרביעית...).

אגיד את זה בצורה של ביקורת כמו שהרב יצחק אמר – בגלל שיש כח ועצם ידי – מסכנים את המדינה. כל אחד רוצה להרגיש שהוא זה שהמדינה עומדת עליו, ואז אנשים מייצרים את זה שהמדינה תעמוד עליהם – ומסכנים את כל השאר. בית המשפט – למשל – רוצה להחליט שהוא מגן על המדינה כלי בי זה הגויים ישפטו אותנו, הוא מייצר שהכל יהיה תלוי בו ואומר שאסור להרוג את האויבים וכו'. זה כחי ועצם ידי שמסכן את המדינה. גם השב"כ רוצה שהכל יהיה תלוי בו, אז הוא לא נותן להילחם, רק אומר שיהיה מסוכן אם לא נתנו לנו להיות השולטים הבלעדיים, ומסכן את כל המדינה בשביל שהוא יהיה הבעל הבית על מה שקורה כאן. כך גם בחיל האוויר – עשרות שנים הם מסרבים פקודה, אין דבר כזה פקודות אצלם, לכל אחד יש 'שיקול דעת'. מה זה? מאיפה זה מגיע? מאז מלחמת ששת הימים כולם צריכים לדעת שהם תלויים בחיל האוויר, אז ניצור מציאות שכולם תלויים בנו, ואז מסכנים את כל המדינה בשביל שבאמת יהיה ברור שאנחנו השולטים. כך גם לגבי הקצונה הבכירה בצה"ל, שמה שהם מחליטים זה מה ששוקל את כל השיקולים וכו'. לא החיילים

הרע. שמחים שהקב"ה עזר קצת לנצח את האויב, וקצת ניצחנו את היצר הרע הגדול שיש לנו – מודים לקב"ה.

ואז מהי עבודת ה' ואיפה אני מונח? אני לא מונח במקום שיש מנגד, אלא במקום שאין מנגד. זה המקום העיקרי שאני מונח בו, זה עיקר עבודת ה', ואם נעשה את זה חזק והקב"ה ישמע את תפילתנו בשברון לב גמור והקב"ה יכנס לתוך השברים – אז אפשר יהיה לתקן את המציאות ולהביא אותה למקום שהוא בלי כחי ועצם ידי. הרב יצחק מדבר הרבה בשנים האחרונות על מהפכה רביעית, ורואים את זה בחוש שכל העולם נאבק האם רוצים שלום או מלחמות, ואם אתה תגיד את זה טוב מה הקב"ה רוצה ותשריש את זה בתוך עצמך – אז העולם שמתנגד למלחמות יהיה יותר חזק וינצח לגמרי, ותלוי כמה שם ה' נקרא עלינו.

אז שנוכה להודות לה' בפשטות, ואנחנו לא כאלה צדיקים אז נילחם בפשטות גם מצד המנגד ונמסור את הנפש, אבל נתפלל שתהיה לנו מסירות נפש לא מצד המנגד, ואז נזכה שהניסים יהיו יותר גלויים, וגם יהיו בעצם זה שהנס הוא שהעולם מתמלא בנוכחות אלקית, שזה עיקר הנס (כמו שאמרנו שעיקר הנס הוא זה שהחליטו להילחם ולבצע את זה). שנוכה!

שאלה: הכנה לנסיעה לקברי

צדיקים מחר.

תשובה: נוסעים לרשב"י – הוא הדוגמא החזקה בקונטרס ההתפעלות למסירות נפש שלא מצד המנגד (לעומת רבי אלעזר בן דורדיא, שעומד מול המנגד, היצר הרע). רשב"י הוא 'בחד קטירנא אתקטרנא, ביה אחידא, ביה להיטא' – הוא בתוך המערה, לא כמו רבי עקיבא שנלחם בפועל. הוא אומר את ספר הזהר, ומרגיז את הממלכות. הוא רק אמר שלרומאים יש יצר הרע – שעושים את זה לעצמם, ואנחנו רוצים לתקן את יצר הרע – והקב"ה עוזרו. ללכת לרשב"י זה דוגמא יפה למה שדיברנו בשאלה הקודמת (לפני כן נהיה אצל רבי יהודה בר עילאי – הוא היהודי הפשוט מהשאלה הקודמת, לכן הוא משבח את הרומאים. אולי ברבי יהודה בר עילאי יגידו הלל וכו', ואצל רשב"י יעשו 'ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם', ואת זה שמרגישים שהעיקר זה הקשר לקב"ה).

שאלה: למה בכלל ללכת

לקברי צדיקים?

תשובה: כשאדם מתפלל עם צדיק – הוא גם מעורר את הצדיק להתפלל וגם הוא מתעורר יותר. דוגמא גשמית: נניח שיש גביר גדול שרוצים ללכת לבקש ממנו כסף, ויש מישהו שמקורב אליו – אז כשאני הולך לגביר אני מעדיף לבוא יחד עם זה שמקורב אליו. כשאנחנו מגיעים יחד – גם הוא יכול לבקש יותר טוב, כי אני יותר נזקק ממנו, וגם אני מבקש יותר טוב כי אני יחד איתו ואני יכול להרגיש יותר טוב כמה הוא גדול, כמה המעמד קריטי ולא איזה משהו שאני בא ומבקש וזהו, זה רציני. אז אנחנו

וגם אני – מרגיש שהקב"ה רחוק וכו', אבל יחד עם רשב"י – אני מרגיש שזה יותר רציני. שני הדברים הללו יחד מעלים את התפילה. בעזרת ה'.

מזינים אחד את השני – הצדיק ואני. אני המסכן, והוא עושה שזה משהו רציני וגדול, ואז כששנינו יחד מתפללים – התפילה יותר מתקבלת אצל הקב"ה.

נגיד את זה על רשב"י – הוא קשור לקב"ה. וכשאני אומר לו שאני מאד רוצה להיות קשור לקב"ה – אז הוא מתחזק בתפילה שלו, שואל 'מה איתו...?'

הודעות ועדכונים

- ✓ עלון מעמקים זקוק לך! רוצה להיות נציג של העלון בישיבה או בבית הכנסת הקרוב? צור איתנו קשר – 058-5277247 (עתי תור).
- ✓ מדי יום ראשון מתקיים שיעור בחסידות בבית הרב יצחק שפירא שליט"א בשעה 21:30 – בירושלים, רחוב הרב צבי יהודה 18, קומה 2 דירה 4.
- ✓ מדי יום רביעי מתקיים שיעור גמרא בעיון בישיבת 'עוד יוסף חי' בשעה 12:00 ושיעור בחסידות לקראת ראש השנה בשעה 15:15.
- ✓ לשמיעת שיעורים בקול הלשון 073-3718149.
- ✓ לקבלת השיעורים השבועיים של הרב ניתן לפנות למייל yosefperl@gmail.com

